

Πανεπιστήμιο Αθηνών
Εργαστήριο Ευρωπαϊκής
Ενοποίησης και Πολιτικής
(ΕΕΕΠ)
eep.pspa.uoa.gr
Email: newsletter_eep@pspa.uoa.gr
Τηλ: 2103689535.

Ελληνικό Κέντρο
Ευρωπαϊκών Μελετών

Ενημερωτικό Δελτίο

για τις

ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

Τεύχος 43, Αύγουστος – Σεπτέμβριος 2008.

ΚΩΔΙΚΟΣ: 6029

Κ Υφαντής, «Ρωσία και Δύση»

3

Επισκόπηση

4

Φάκελος:

Η Ε.Ε. ΚΑΙ Η ΚΡΙΣΗ ΣΤΟΝ ΚΑΥΚΑΣΟ

8

Παρακολούθηση των εκθέσεων διεθνών οργανισμών,
μη κυβερνητικών οργανώσεων και της επιστημονικής έρευνας για
την ελληνική οικονομία και την Ε.Ε.

18

- «Εαρινές οικονομικές προβλέψεις 2008-2009», 28/4/2008

Τύπος

22

- Ελληνικός

- Ξένος

Τεκμηρίωση

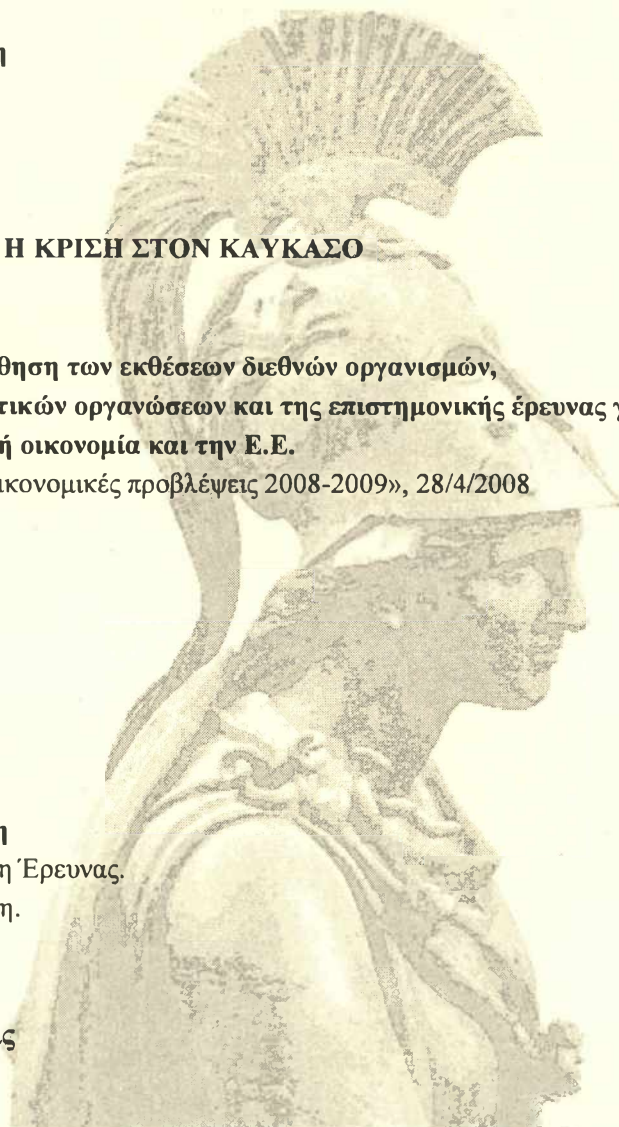
24

- Επισκόπηση Έρευνας.

- Τεκμηρίωση.

Εκδηλώσεις

30

**ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΟΠΟΙΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ (ΕΕΕΠ)**

**Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης
Τομέας Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών**

Το Εργαστήριο Ευρωπαϊκής Ενοποίησης και Πολιτικής (ΕΕΕΠ) ιδρύθηκε το Νοέμβριο του 2002 στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης της Σχολής Νομικών, Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

Το Εργαστήριο έχει ως αποστολή ανάμεσα σε άλλα:

- τη συστηματική παρακολούθηση, ανάλυση, ερμηνεία και αξιολόγηση των εξελίξεων στον Ευρωπαϊκό χώρο,
- τη συνεργασία και ανταλλαγή επιστημονικών γνώσεων με άλλα ακαδημαϊκά ή ερευνητικά ιδρύματα στην Ελλάδα και το εξωτερικό και
- τη συμμετοχή σε εθνικά, κοινοτικά ή διεθνή προγράμματα

Διευθυντής Εργαστηρίου: Καθηγητής Πάνος Καζάκος

Υπεύθυνη Ερευνητικής και Διαχειριστικής Στήριξης Εργαστηρίου: Κλεοπάτρα Ματσουκά

Επιστημονικό Συμβούλιο: Π. Κ. Ιωακειμίδης, Π. Καζάκος, Ν. Μαραβέγιας, Μ. Τσινιτζέλης, Λ.

Τσούκαλης, Κ. Υφαντής, Ι. Υφαντόπουλος, Π. Βαρβαρούσης, Σ. Βέρνυ, Ε. Δούση, Κ. Μπότσιου

Με το Εργαστήριο συνεργάζονται επίσης μέλη ΔΕΠ άλλων Πανεπιστημίων

**ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
(ΕΚΕΜ), Ξενοφώντος 4, 105 57 Αθήνα**

Το Ελληνικό Κέντρο Ευρωπαϊκών Μελετών (ΕΚΕΜ) ιδρύθηκε το 1988.

Είναι Κρατικό Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου και εποπτεύεται από το Υπουργείο Εξωτερικών. Κύρια αποστολή του ΕΚΕΜ είναι η προαγωγή της μελέτης των ευρωπαϊκών θεμάτων. Το Κέντρο αποτελεί συμβουλευτικό βραχίονα του Υπουργείου Εξωτερικών καθώς και φορέα παραγωγής καινοτόμων ιδεών και ρεαλιστικών προτάσεων στην προσπάθεια διαμόρφωσης και εφαρμογής μιας ολοκληρωμένης και συνεκτικής ευρωπαϊκής πολιτικής στη χώρα μας. Το ΕΚΕΜ είναι, επίσης, επιφορτισμένο με την ενημέρωση των Ελλήνων πολιτών σχετικά με τη λειτουργία και τις δράσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ταυτόχρονα, αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στην ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου, αναλαμβάνοντας σειρά πρωτοβουλιών μετεκπαίδευσης και δια βίου μάθησης, πάντοτε σε ζητήματα ευρωπαϊκών πρακτικών και διακυβέρνησης. Το Κέντρο διοικείται από επταμελές Διοικητικό Συμβούλιο και το ερευνητικό έργο του εποπτεύεται από Επιστημονικό Συμβούλιο που αποτελείται από δεκατρία μέλη.

Πρόεδρος Δ.Σ. & Γενικός Διευθυντής: Ι. Κοφίνης, Αντιπρόεδρος Δ.Σ.: Κ. Υφαντής, Γραμματέας: Α. Παπασταύρου, Ταμίας: Π. Λιαργκόβας, Μέλη Δ.Σ.: Σ. Ευσταθιάδης, Σ. Κουνενάκη-Εφραίμογλου, Γ. Χριστονάκης.

Μηνιαία Έκδοση

Ιδιοκτήτης: Εργαστήριο Ευρωπαϊκής Ενοποίησης και Πολιτικής, Αιόλου 42-44, 105 60 Αθήνα

Εκδότης: Πάνος Καζάκος, Διευθυντής Εργαστηρίου Ευρωπαϊκής Ενοποίησης και Πολιτικής
Αιόλου 42-44, 105 60 Αθήνα

Επιστημονικός Υπεύθυνος Δελτίου: Καθηγητής Π. Κ. Ιωακειμίδης

Συντακτική ομάδα: Δρ. Άννα Βαλλιαντάου (υπεύθυνη σύνταξης), Κλεοπάτρα Ματσουκά.

Στο τεύχος αυτό συνεργάστηκε επίσης η Μάρω Λαγκαδινού.

Για τυχόν παρατηρήσεις και σχόλια: 2103689535, newsletter_eeep@pspa.uoa.gr

Η έκδοση γίνεται σε συνεργασία με το Ελληνικό Κέντρο Ευρωπαϊκών Μελετών (ΕΚΕΜ).

Κ. Υφαντής, Αναπληρωτής Καθηγητής Διεθνών Σχέσεων, Πανεπιστήμιο Αθηνών

«Ρωσία και Δύση»

Όταν, πριν από σχεδόν δύο δεκαετίες, τελείωσε ο Ψυχρός Πόλεμος, η αισιοδοξία όλων στην Δύση ήταν περισσότερο από διάχυτη. Αυτήν την αισιοδοξία, προφανώς, δεν την συμμερίστηκε η Ρωσία, η οποία βίωσε την διαδικασία της αλλαγής και της μετάβασης σε ένα κλίμα αβεβαιότητας, απώλειας και, σε αρκετές περιπτώσεις, ταπείνωσης. Το κλίμα αυτό συχνά έφτασε σε επίπεδα όξυνσης εξαιτίας των δομικών αδυναμιών της οικονομίας, της κοινωνίας και της πολιτικής στη Ρωσία να διαχειριστεί τις δυσκολίες της προσαρμογής σε ένα, δυτικού μοντέλου, καθεστώ φιλελεύθερης αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας και ελεύθερης αγοράς.

Η ανάκαμψη της Ρωσικής οικονομίας τα τελευταία χρόνια, μέσα από τον ισχυρό κρατικό έλεγχο των τεράστιων ενεργειακών αποθεμάτων της χώρας και την χρησιμοποίησή τους για την ανάταξη του διεθνούς ρόλου της, συντελέστηκε και συντελείται σε ένα πλαίσιο αντιλήψεων για τη διεθνή πολιτική ως παιγνίδι μηδενικού αθροίσματος, με κύριο εκφραστή τον Βλαδิมήρ Πούτιν. Για την σημερινή κυρίαρχη Ρωσική πολιτική ελίτ, η περίοδος από το 1989, με την διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης, την αδυναμία ελέγχου του λεγόμενου ρωσικού “near abroad”, την ταχύτατη διεύρυνση των ευρωπαϊκών και ευρωατλαντικών θεσμών στην κεντρική και ανατολική Ευρώπη, χωρίς ουσιαστική προηγούμενη διαβούλευση, την επέκταση της στρατιωτικής παρουσίας των ΗΠΑ στην κεντρική Ασία και την ευρύτερη Μέση Ανατολή, μέχρι και την μονομερή ανακήρυξη της ανεξαρτησίας του Κοσόβου, υπήρξε μια περίοδος σταθερών απωλειών, πρωτίστως για την διεθνή θέση της χώρας. Τα γεγονότα στην Γεωργία, με την χωρίς δισταγμό Ρωσική επέμβαση, αποκάλυψαν σε όλο το εύρος τους αυτές τις αντιλήψεις αλλά και τις συνακόλουθες κόκκινες γραμμές, που φαίνεται να οριοθετούν πλέον την Ρωσική εξωτερική πολιτική. Στον Καύκασο η Ρωσία «διακήρυξε» ότι, πλέον, σε θέματα ασφάλειας, η πολιτική «υποκλίνεται» στη γεωγραφία.

Εδώ, ίσως, εντοπίζεται και το μεγαλύτερο στρατηγικό λάθος της Δύσης και κυρίως των ΗΠΑ. Και αυτό το λάθος δεν αφορά μόνο στη Ρωσία αλλά και στην Κίνα, την Ινδία, τον Ισλαμικό κόσμο, την Λατινική Αμερική. Η απροθυμία όλων αυτών να ταυτιστούν με την Δύση στην ηθική καταδίκη της Ρωσίας δείχνει, ίσως, ότι το χάσμα μεταξύ του «δυτικού αφηγήματος» και του υπόλοιπου κόσμου έχει διευρυνθεί. Ήδη πολλοί και πολλές στη Δύση έχουν αρχίσει να μιλάνε για την επιστροφή του Ψυχρού Πολέμου. Ίσως, όμως θα ήταν καλύτερα να αρχίσουμε να μιλάμε για την επιστροφή της Ιστορίας.

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

JEAN-CLAUDE JUNCKER: ΤΟ 2009 ΔΕ ΘΑ ΕΦΑΡΜΟΣΘΕΙ Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΗΣ ΛΙΣΣΑΒΩΝΑΣ.

Σύμφωνα με δηλώσεις¹ του Jean-Claude Juncker, Πρωθυπουργού του Λουξεμβούργου και Προέδρου της ευρωζώνης, η Συνθήκη της Λισσαβώνας δε θα τεθεί σε εφαρμογή πριν από τις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου που θα λάβουν χώρα το Ιούνιο του 2009 και δεν είναι πιθανό να εφαρμοσθεί ούτε πριν τον Ιανουάριο του 2010. Ο Jean-Claude Juncker είναι ο πρώτος υψηλόβαθμος ευρωπαίος ηγέτης που δηλώνει ευθαρσώς ότι η Συνθήκη της Λισσαβώνας δε θα υιοθετηθεί μέσα στην επόμενη χρονιά. Υπενθυμίζεται ότι στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Οκτωβρίου ο πρωθυπουργός της Ιρλανδίας Brian Cowen θα μιλήσει σχετικά με τα θέματα της επικύρωσης της Συνθήκης της Λισσαβώνας, με την Ε.Ε. να επιμένει ότι η επικύρωση του κειμένου πρέπει να συνεχιστεί στα υπόλοιπα κράτη μέλη. Η επανάληψη του δημοψηφίσματος στην Ιρλανδία θεωρείται από ορισμένους ηγέτες ως μια πιθανή λύση αντιμετώπισης του προβλήματος της απόρριψης της Συνθήκης. Σύμφωνα με τον πρωθυπουργό του Λουξεμβούργου, η επανάληψη της ψηφοφορίας στην Ιρλανδία δε θα πραγματοποιηθεί στο άμεσο μέλλον. Δεδομένης της οικονομικής κρίσης και της έλλειψης εμπιστοσύνης, με τις ευρωπαϊκές κυβερνήσεις να γίνονται λιγότερο δημοφιλείς σε όλη την Ευρώπη, η διοργάνωση ενός δημοψηφίσματος για την Ευρωπαϊκή Συνθήκη είναι ένας επικίνδυνος δρόμος. Επισημαίνεται ότι, αν η Συνθήκη της Λισσαβώνας δεν τεθεί σε εφαρμογή μέσα στο 2009, αυτό θα επηρεάσει τη σύνθεση τόσο του

¹ EPC, 17/9/2008

Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου όσο και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, καθώς οι δύο θεσμοί θα διαμορφωθούν βάσει των κανόνων που υπόκεινται στη Συνθήκη της Νίκαιας. Συγκεκριμένα, ο αριθμός των εδρών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου θα μειωθεί από 785 σε 736, αντί για 751 που ίσχυε στη Συνθήκη της Λισσαβώνας. Θα μειωθεί, επίσης, και ο αριθμός των Επιτρόπων που θα διορισθούν το Νοέμβριο του 2009 καθώς, σύμφωνα με τη Συνθήκη της Νίκαιας, ο αριθμός τους θα πρέπει να είναι μικρότερος από τον αριθμό των κρατών μελών.

Η ΓΑΛΛΙΚΗ ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΠΡΩΘΕΙ ΤΗΝ ΕΝΔΥΝΑΜΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΑΑ.

Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Δεκεμβρίου, η Γαλλική Προεδρία της Ε.Ε. θα προωθήσει το στόχο της για ενδυνάμωση της Ευρωπαϊκής πολιτικής ασφάλειας και άμυνας (ΕΠΑΑ), με την ανάπτυξη στενών δεσμών με το NATO. Στη διάσκεψη σχετικά με την άμυνα που πραγματοποιήθηκε στις Βρυξέλλες (15/9/2008) από το think tank Security and Defence Agenda, παρουσιάσθηκαν πολλά σχετικά μέτρα. Σύμφωνα με δηλώσεις του πτέραρχου Patrick de Rousiers, στρατιωτικού εκπροσώπου στην Ε.Ε., επί του παρόντος στην ΕΠΑΑ υπάρχουν πολλά ζητήματα τα οποία πρέπει να επιλυθούν, όπως είναι οι λογιστικές ελλείψεις, η διαλειτουργικότητα των αεροσκαφών ή οι «παγωμένες» εθνικές επενδύσεις για την άμυνα και το πολιτικό παιχνίδι μεταξύ NATO και Ε.Ε. Στη προαναφερθείσα συνάντηση επισημάνθηκαν οι προτεραιότητες της Γαλλικής Προεδρίας στον τομέα της ασφάλειας και άμυνας για την Ευρώπη. Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο,

η Γαλλία θα παρουσιάσει μια σειρά από συγκεκριμένα μέτρα προκειμένου να αντιμετωπίσει αυτές τις ελλείψεις, συμπεριλαμβανομένης της έναρξης κοινών στρατιωτικών ευρωπαϊκών μαθημάτων, με πρότυπο το πρόγραμμα Erasmus (το σύστημα ανταλλαγής φοιτητών). Η Γαλλική Προεδρία ελπίζει στην ίδρυση ενός Ευρωπαϊκού κολλεγίου Ασφάλειας και Άμυνας, σε μεγαλύτερα επίπεδα διαλειτουργικότητας μεταξύ των ευρωπαϊών παραγωγών αεροσκαφών και στην ανάπτυξη μιας κοινής Βρετανογαλλικής πρωτοβουλίας για την ενίσχυση της δύναμης της Ε.Ε. σε ελικόπτερα. Υποστηρίζεται ότι η προηγούμενη πρόταση αντιμετωπίζει τις δυσκολίες που έχουν εμφανιστεί στην αποστολή της Ε.Ε. στο Τσάντ ως προς τα ελικόπτερα. Στη σχετική συζήτηση, ο Bob Tizard, αναπληρωτής στρατιωτικός εκπρόσωπος της Βρετανίας στην Ε.Ε., υπογράμμισε την ανάγκη συμμετοχής των κρατών μελών με ίση κατανομή του βάρους (burden sharing), διαμαρτυρόμενος ότι σχεδόν το 40% των δυνάμεων της Ε.Ε. προέρχονται μόνο από το Ηνωμένο Βασίλειο και τη Γαλλία. Αυτές οι δύο χώρες είναι οι μόνες που δαπανούν περισσότερο από το 2% του ΑΕΠ στην άμυνα. Επιπλέον, η Γαλλία υποστηρίζει την ίδρυση μιας υψηλόβαθμης ομάδας μεταξύ της Ε.Ε. και του NATO, μιας ιδέας που προκάλεσε την κριτική ενός αξιωματούχου του Τουρκικού υπουργείου εξωτερικών. Όπως επισήμανε ο Βρετανός αξιωματούχος Paul Flaherty, μια από τις μεγάλες αδυναμίες της ΕΠΑΑ είναι η έλλειψη σύνδεσης μεταξύ ασφάλειας και άμυνας. Επισήμανε ότι πρέπει να γίνουν περισσότερα σε ό,τι αφορά στη σύνδεση της Ε.Ε. με το NATO και τα Ηνωμένα Έθνη. Σύμφωνα με εκπρόσωπο του Γαλλικού υπουργείου άμυνας, η σύνδεση μεταξύ της ασφάλειας και της άμυνας

είναι στόχος και της Γαλλικής Προεδρίας. Υπογράμμισε, βέβαια, ότι ο καθορισμός των εξουσιών που θα εκχωρηθούν στην Ε.Ε. εναπόκειται στα κράτη μέλη, καθώς απαιτείται η συναίνεσή της για την υιοθέτηση των Γαλλικών προτάσεων.

ΚΟΣΣΟΒΟ: Η ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ ΣΤΗΝ EULEX ΚΑΙ Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ ΣΤΟΝ ΚΑΥΚΑΣΟ

Στα μέσα Αυγούστου ξεκίνησε η μεγάλη επιχείρηση παράδοσης εγκαταστάσεων και οχημάτων από τον ΟΗΕ στην EULEX, με την Σερβία και τη Ρωσία να αντιδρούν, υποστηρίζοντας ότι η κίνηση αυτή δεν έχει καμία νομική υπόσταση. Ο εκπρόσωπος τύπου της EULEX Karin Limdal ανέφερε ότι υπάρχει ειδική τεχνική συμφωνία, που υπογράφηκε την Δευτέρα 18 Αυγούστου, και η οποία δίνει το πράσινο φως στην αποστολή του ΟΗΕ για παράδοση εξουσίας στις δυνάμεις της Ε.Ε. Η απόφαση αυτή είχε ληφθεί πολύ νωρίτερα, τον Ιούνιο, από τον Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ Ban Ki Moon, ως αποτέλεσμα της μη εύρεσης ψηφίσματος του Οργανισμού για ανεξαρτησία υπό επίβλεψη, πρόταση την οποία απέρριψαν κατηγορηματικά Ρωσία και Κίνα. Σύμφωνα με το πλάνο του Ban Ki Moon, η Ε.Ε. θα συνεργαστεί και θα συνυπάρξει για κάποιο χρονικό διάστημα με τις δυνάμεις του ΟΗΕ υπό την νομική αιγίδα του Οργανισμού. Αυτή την στιγμή βρίσκονται στο Κόσσοβο 300 άτομα της EULEX και μέχρι το τέλος του χρόνου αναμένονται άλλα 2.200 άτομα. Οι αρχές της Σερβίας υποστηρίζουν ότι η παράδοση εξουσίας στην ουσία αναγνωρίζει την ύπαρξη κράτους του Κοσόβου, γεγονός που η Ε.Ε. δεν έχει διαψεύσει. Άλλωστε, μέχρι στιγμής 20 από τα 27 κράτη-μέλη έχουν αναγνωρίσει την ανεξαρτησία της επαρχίας. Πρόκειται για μια κίνηση που η Σερβία δεν

παραβλέπει και δεν ξεχνάει και σκοπεύει να διαμαρτυρηθεί επισήμως και στο Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ. Η Ρωσία, πιστή σύμμαχος της Σερβίας, ανέφερε δια στόματος του πρεσβευτή της στο Βελιγράδι ότι θα δώσει στη Σερβία την πιο ενεργό της υποστήριξη. Δεν παρέλειψε να τονίσει επίσης ότι τα αιματηρά γεγονότα στη Γεωργία απέδειξαν το δίκιο της Ρωσίας που από την αρχή υποστήριξε ότι η αναγνώριση του Κοσσόβου θα οδηγούσε στην ανάφλεξη των αποσχιστικών περιοχών στον Καύκασο. Ο ίδιος πιστεύει ότι θα υπάρξει και συνέχεια καθώς η αναγνώριση του Κοσσόβου θα αποτελέσει προηγούμενο και για άλλα μέρη του κόσμου που υπάρχουν αποσχιστικές τάσεις.

ΑΠΟΨΕΙΣ

Ι. ΣΤΟΥΡΝΑΡΑΣ: ΤΟ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΠΡΟΤΥΠΟ ΤΗΣ ΟΝΕ ΕΞΑΝΤΛΕΙΤΑΙ².

Σχόλιο: Η επίδοση της ελληνικής οικονομίας από τα μέσα της δεκαετίας του 1990 έως σήμερα, δηλαδή την περίοδο που χαρακτηρίζεται από την προσπάθεια επίτευξης των κριτηρίων σύγκλισης και τη συμμετοχή στην ευρωζώνη, είναι ανώτερη των δύο προηγούμενων δεκαετιών (1974-1994):

Η οικονομική ανάπτυξη είναι υψηλότερη (4% κατά μέσο ετήσιο όρο), ο πληθωρισμός χαμηλότερος, ενώ το κατά κεφαλήν εισόδημα της Ελλάδας σε μονάδες ισοδύναμης αγοραστικής δύναμης έχει φθάσει στο 90% του αντίστοιχου εισοδήματος της ευρωζώνης.

Αναμφισβήτητα, η επίτευξη των κριτηρίων σύγκλισης και η υιοθέτηση του ευρώ έδωσαν αναπτυξιακή δυναμική σε μια οικονομία, η οποία υπέφερε από νομισματικές και συναλλαγματικές διαταραχές από την εποχή της εθνικής ανεξαρτησίας (το 1830) έως το 2000. Πράγματι, η ανάπτυξη στηρίζεται τόσο στην κατανάλωση όσο και στις επενδύσεις (ιδιωτικές και δημόσιες) που ενισχύθηκαν από τη μείωση των επιτοκίων λόγω σύγκλισης και την επέκταση του τραπεζικού δανεισμού, τη νομισματική και συναλλαγματική σταθερότητα που έφερε το ευρώ, την αναδιάρθρωση και ιδιωτικοποίηση του τραπεζικού συστήματος και την εισροή κοινοτικών πόρων.

Αυτό όμως το αναπτυξιακό πρότυπο, που λειτούργησε θετικά όλα αυτά τα χρόνια, εξάντλησε τη δυναμική του. Το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών έφθασε το 2007 στο 15% του ΑΕΠ, αντανakλώντας κυρίως τη μεγάλη διαφορά μεταξύ επενδύσεων και αποταμιεύσεων.

Οι χαμηλές εθνικές αποταμιεύσεις (11% του ΑΕΠ, οι χαμηλότερες στην Ευρωπαϊκή Ένωση) αντανakλούν τα υψηλά ελλείμματα του δημόσιου τομέα και την

Εν τω μεταξύ οι Ευρωπαίοι ηγέτες καταδίκασαν την κίνηση της Ρωσίας να αναγνωρίσει τη Νότια Οσσετία και την Αμπχαζία μετά τα αιματηρά επεισόδια στην Γεωργία στις αρχές του περασμένου Αυγούστου. Η Ε.Ε. απέφυγε να κάνει παραλληλισμούς μεταξύ του Κοσσόβου και των αποσχιστικών περιοχών στη Γεωργία, αναφέροντας ότι το Κόσσοβο αποτελεί μοναδική περίπτωση. Οι αρχές στην Αμπχαζία, ωστόσο, έκαναν το συσχετισμό με τον αναπληρωτή υπουργό Εξωτερικών Maxim Gunjia να αναφέρει ότι η Αμπχαζία χρησιμοποιεί ακριβώς τους ίδιους λόγους που χρησιμοποίησε και η Ε.Ε. στην περίπτωση του Κοσσόβου: όλα τα άλλα μέσα είχαν εξαντληθεί, δεν υπήρχε περίπτωση συμφιλίωσης και συνύπαρξης με τη Γεωργία.

υψηλή ροπή προς κατανάλωση του ιδιωτικού τομέα. Οι εξαγωγές, ως ποσοστό του ΑΕΠ, είναι οι χαμηλότερες στην Ευρωπαϊκή Ένωση (20% του ΑΕΠ), αντανakλώντας κυρίως τη χαμηλή ανταγωνιστικότητα των ελληνικών προϊόντων και υπηρεσιών και το εσωστρεφές πρότυπο της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας. Παρά το γεγονός ότι η συμμετοχή στο ευρώ έχει εξαλείψει το πρόβλημα του ισοζυγίου πληρωμών, όπως το γνωρίζαμε ως σήμερα, ελλείμματα του ισοζυγίου της τάξεως του 15% του ΑΕΠ δημιουργούν προβλήματα που δεν μπορεί να αγνοηθούν.

Παράλληλα, ο ΟΟΣΑ θεωρεί την Ελλάδα τη χώρα με τα μεγαλύτερα εμπόδια στον ανταγωνισμό στις αγορές, τα οποία αντανakλώνται κυρίως στα σχετικά υψηλά ποσοστά κέρδους των επιχειρήσεων σε βασικούς κλάδους της οικονομίας. Κλειστά επαγγέλματα, ρυθμίσεις που περιορίζουν τον ανταγωνισμό, χρονοβόρες διαδικασίες έναρξης νέων επιχειρήσεων, χαμηλές ξένες επενδύσεις, αναποτελεσματικό φορολογικό σύστημα συνθέτουν τις κύριες αιτίες της χαμηλής έντασης του ανταγωνισμού και των σχετικά υψηλών τιμών.

Στην αγορά εργασίας το ποσοστό ανεργίας είναι αρκετά υψηλό (8% το 2007), ενώ το ποσοστό συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας είναι το χαμηλότερο στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η εκπαίδευση, η έρευνα και η τεχνολογία, τομείς που αποτελούν καταλύτη για την ανάπτυξη της χώρας, παρουσιάζουν επιδόσεις που επίσης κατατάσσουν την Ελλάδα στις τελευταίες θέσεις του ΟΟΣΑ.

Είναι σαφές ότι η ελληνική οικονομία χρειάζεται προσαρμογή, προκειμένου να αποκτήσει ένα νέο μείγμα συνολικής ζήτησης και συνολικής προσφοράς. Αυτό θα αποτελείται από χαμηλότερο ποσοστό κατανάλωσης (υψηλότερο ποσοστό εθνικής αποταμίευσης) και υψηλότερο εξαγωγών από την πλευρά της ζήτησης, καθώς και από περισσότερο ανταγωνιστικά προϊόντα και υπηρεσίες από την πλευρά της προσφοράς.

Κλειδί για την προσαρμογή είναι η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας. Η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας είναι ένα σύνθετο εγχείρημα. Ορισμένοι θεωρούν ότι θα γίνει μέσω της συμπίεσης των μισθών. Αυτή είναι μια λανθασμένη και ξεπερασμένη άποψη και ως πρόταση πολιτικής είναι ανέφικτη και ανεπιθύμητη. Το εγχείρημα απαιτεί νέο αναπτυξιακό υπόδειγμα για την Ελλάδα που θα αναδεικνύει τα δυναμικά συγκριτικά της πλεονεκτήματα, εξωστρεφές, ευέλικτο, με έμφαση στην αναβάθμιση της δημόσιας παιδείας σε όλες τις βαθμίδες της, την έρευνα και την καινοτομία, τη συνεχή επιμόρφωση του εργατικού δυναμικού, το αποτελεσματικό κοινωνικό κράτος και την αποτελεσματική λειτουργία ενός σύγχρονου κράτους. Το κράτος αυτό δεν θα είναι επιχειρηματίας, αλλά θα παρέχει υψηλής ποιότητας κοινωνικές υπηρεσίες παιδείας, υγείας, κοινωνικής ασφάλισης, πολιτισμού και περιβάλλοντος, προσβάσιμες σε όλους, εξασφαλίζοντας ίσες ευκαιρίες. Θα κατασκευάζει και θα συντηρεί υποδομές σε συνεργασία με τον ιδιωτικό τομέα, θα εποπτεύει τις αγορές, θα επιβάλλει κανόνες ανταγωνισμού και χρηστής εταιρικής διακυβέρνησης, θα σχεδιάζει και θα εφαρμόζει ένα αποτελεσματικό και δίκαιο φορολογικό σύστημα, κυρίως όμως θα θέτει μακροχρόνιους αναπτυξιακούς και κοινωνικούς στόχους και θα εξασφαλίζει τα μέσα επίτευξής τους.

Αποτελεσματική και ανταγωνιστική δημόσια παιδεία, απελευθερωμένες αγορές, αποτελεσματικό κοινωνικό και εποπτικό κράτος, δίκαιο και αποτελεσματικό φορολογικό σύστημα είναι οι τέσσερις βασικές κατευθύνσεις με στόχους τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, την εξασφάλιση της συνέχισης υψηλών ρυθμών οικονομικής ανάπτυξης, την προσαρμογή του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών και τη δίκαιη διανομή των καρπών της οικονομικής ανάπτυξης.

² ΤΟ ΒΗΜΑ, 7/9/2008.

ΦΑΚΕΛΛΟΣ:
Η Ε.Ε. ΚΑΙ Η ΚΡΙΣΗ ΣΤΟΝ ΚΑΥΚΑΣΟ

Από την αρχή της κρίσης στον Καύκασο, η Γαλλική Προεδρία λειτούργησε μεσολαβητικά στην επίτευξη εκχειρίδας μεταξύ Μόσχας και Τιφλίδας. Οι υπουργοί Εξωτερικών της Ε.Ε. στο Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων (13/8/2008)³ υιοθέτησαν «σχέδιο δράσης», που προβλέπει την εγκατάσταση των -κατά κύριο λόγο αόπλων- παρατηρητών στο έδαφος της Γεωργίας και των «ουδέτερων ζωνών» με τις αποσχισθείσες περιοχές της Αμπχαζίας και της Νότιας Οσσετίας. Παράλληλα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανακοίνωσε τη διάθεση βοήθειας 500 εκατομμυρίων ευρώ στη Γεωργία για την αποκατάσταση των ζημιών από την πρόσφατη σύρραξη.

Στη συνέχεια, οι αρχηγοί της Ε.Ε. συναντήθηκαν την 1^η Σεπτεμβρίου στις Βρυξέλλες για ένα έκτακτο Συμβούλιο για να αναθεωρήσουν τη σχέση τους με τη Μόσχα μετά την κρίση στη Γεωργία, η οποία αναζωπύρωσε την ένταση μεταξύ της Ανατολής και της Δύσης και έφερε στη μνήμη την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου. Η συνάντηση έλαβε χώρα ύστερα από αίτημα διαφόρων κρατών μελών της Ε.Ε. Λίγες ώρες πριν τη Σύνοδο, η Ευρώπη ήταν χωρισμένη σε δύο στρατόπεδα. Από τη μια πλευρά, το στρατόπεδο των ατλαντιστών, με τη Βρετανία και την Πολωνία να τάσσονται υπέρ της διακοπής των διαπραγματεύσεων της Ε.Ε. για εταιρική συμφωνία με τη Ρωσία. Η Πολωνία και οι χώρες της Βαλτικής ήταν μεταξύ των πλέον επικριτικών χωρών της Ε.Ε. για τη Ρωσική επέμβαση σε περιοχές της Γεωργίας. Από την άλλη πλευρά, ο γαλλογερμανικός άξονας και η Ιταλία που θεωρούσαν ότι η επιβολή κυρώσεων στο μεγαλύτερο ενεργειακό εταίρο της Ε.Ε., θα ήταν άκαιρη. Ο Βρετανός πρωθυπουργός Gordon Brown υποστήριξε ότι η πρόσφατη στάση της Μόσχας ενισχύει την άποψη ότι η Ευρώπη θα πρέπει να περιορίσει την εξάρτησή της από το ρωσικό πετρέλαιο και το ρωσικό φυσικό αέριο.

«Ο οικοδεσπότης, Νικολά Σαρκοζί, άφησε να εννοηθεί ότι και μόνον η θέα τόσων πολλών ηγετών, οι οποίοι συζητούν τις σχέσεις με τη Ρωσία, ισοδυναμεί με ηχηρό μήνυμα. Το... περιέργο είναι ότι μπορεί να έχει δίκιο. Την ώρα που η σύνοδος τελείωνε, ύστερα από τέσσερις ώρες συνομιλιών κεκλεισμένων των θυρών, οι 27 ηγέτες της Ε.Ε. συσπειρώθηκαν πίσω από την απειλή (αν και ήπια απειλή) της αναστολής των συνομιλιών για την ανανέωση της στρατηγικής συνεργασίας Ρωσίας - Ευρώπης, έως ότου αποσυρθούν όλα τα ρωσικά στρατεύματα από τις «αποτρεπτικές ζώνες» γύρω από τη Γεωργία και επιστρέψουν στις θέσεις που κρατούσαν προτού ξεσπάσουν οι μάχες την 7ης Αυγούστου. Το μέτρο συνοδεύτηκε από ένα τηλεσίγραφο....Είναι αλήθεια ότι το σχέδιο έχει πολλές ασάφειες. Η Ε.Ε. επιθυμεί να ανανεώσει τη συμφωνία συνεργασίας πολύ περισσότερο από τους Ρώσους. Επιπλέον, η ίδια συμφωνία έχει ήδη «παγώσει» δύο φορές έως τώρα, εξαιτίας των διαφωνιών Ρωσίας - Πολωνίας και Ρωσίας - Λιθουανίας, χωρίς όμως να «παγώσουν» και οι σχέσεις...Οι 27 χώρες της Ε.Ε. δήλωσαν ομόφωνα ότι η ρωσική πολιτική στη Γεωργία ξεπέρασε το επιτρεπτό όριο και ότι οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις, σύμφωνα με τα λόγια επιφανούς διπλωμάτη, δεν μπορούν να συνεχίσουν να συνεργάζονται με τη Μόσχα όπως παλιά. Υπό αυτό το πρίσμα, η φύση της απειλής

³ Έκτακτη σύνοδος- Γενικές Υποθέσεις και Εξωτερικές Σχέσεις, Βρυξέλλες, 13/8/2008.

κατά της Ρωσίας είχε μικρότερη σημασία από το γεγονός ότι... ανακοινώθηκε. Η χρονική στιγμή της συνόδου ήταν εξίσου σημαντική»⁴.

Σε **κείμενο πολιτικής** που δημοσιεύθηκε από το βρετανικό think tank European Council of Foreign Relations⁵ υποστηρίζεται ότι η Ε.Ε. πρέπει να ηγηθεί στην αντιμετώπιση της κρίσης στη Γεωργία, γιατί οι Ηνωμένες Πολιτείες έχουν περιορισμένες δυνατότητες χερσαίας δράσης, δεδομένων των τωρινών δεσμεύσεων στο Ιράκ και στο Αφγανιστάν. Επισημαίνεται ότι οι βραχυπρόθεσμες κυρώσεις κατά της Ρωσίας θα ήταν αντιπαραγωγικές. Η ειρηνευτική συμφωνία των έξι σημείων που διαπραγματεύθηκε ο Nicolas Sarkozy εκ μέρους της Ε.Ε. πρέπει να συμπληρωθεί από μια συνολική περιφερειακή στρατηγική για την Ανατολική Ευρώπη και τον Νότιο Καύκασο. Οι ευρωπαίοι ηγέτες έχουν την ευκαιρία να επηρεάσουν τα γεγονότα καθώς η Ε.Ε. λειτούργησε ως κύριος διαπραγματευτής μεταξύ της Μόσχας και της Γεωργίας. Επισημάνθηκε ότι η Ε.Ε. θα μπορούσε να «κερδίσει την ειρήνη» όχι προσπαθώντας να αποκαταστήσει το ασταθές status quo στη Γεωργία ή τιμωρώντας τη Ρωσία αλλά αλλάζοντας τους κανόνες σύνδεσης με ολόκληρη την περιοχή της πρώην Σοβιετικής Ένωσης. Η Γερμανίδα καγκελάρια Angela Merkel φαίνεται να στηρίζει αυτήν την άποψη.

Κείμενο εργασίας: η διαμάχη εμπλέκει άμεσα την Ευρώπη.

Η νέα προθυμία της Ρωσίας⁶ να επεκτείνει τη δράση της πέραν των συνόρων της, η έλλειψη σεβασμού του διεθνούς δικαίου και το ύψιστης σημασίας ενεργειακό παιχνίδι είναι τα κύρια γεωπολιτικά θέματα που προέκυψαν μετά την επίδειξη δύναμης από τη Ρωσία στον πόλεμο με τη Γεωργία, τον περασμένο Αύγουστο. Σύμφωνα με τους Jean-Dominique Giuliani και Michel Foucher, η διαμάχη εμπλέκει άμεσα την Ευρώπη καθώς το κλίμα της αστάθειας επηρεάζει τα ζωτικά της συμφέροντα. Με τη Ρωσία να εμποτεύει στην περιοχή της Γεωργίας, προτρέπουν την Ευρώπη να συνάψει επαφές με το Ιράν προκειμένου να υπάρξει μια εναλλακτική, καθώς το Ιράν είναι ο μόνος παροχέας που είναι σε θέση να καταστήσει επικερδή τον αγωγό Nabucco. Σύμφωνα με το κείμενο εργασίας, η Ε.Ε. δεν πρέπει να εκφράζει τους φόβους της σχετικά με την παροχή ενέργειας γιατί αυτό αποσπά την προσοχή από την αλληλεξάρτηση και τα κοινά συμφέροντα Ε.Ε.-Ρωσίας. Η αναγνώριση από τη Ρωσία της ανεξαρτησίας της Νότιας Οσσετίας και της Αμπχαζίας έδωσε τον πλήρη έλεγχο σε σημαντικές διόδους, συμπεριλαμβανομένης της ανατολικής παράκτιας γραμμής. Επισημαίνεται ότι οι μελλοντικοί στόχοι της Ρωσίας αναφορικά με τη Μαύρη Θάλασσα και την Ουκρανία πρέπει να διερευνηθούν, με τα δύο ζητήματα να βρίσκονται στην κορυφή της λίστας για μελλοντική δράση. Η απόφαση της Γεωργίας να χρησιμοποιήσει βία πυροδότησε τη διαμάχη και έθεσε το ερώτημα της βιωσιμότητας του εργαλείου της προσφοράς ένταξης

⁴ Παράθεση από άρθρο του Economist που αναδημοσιεύθηκε μεταφρασμένο στην εφημερίδα Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ με τίτλο «Ηχηρό μήνυμα προς Μόσχα έστειλε η Ε.Ε. Η συμβολική πίεση σηματοδοτεί ένα βήμα μπροστά για τους 27», 7/9/2008.

⁵ N. Popescu, M. Leonard, A. Wilson, "Can the EU win the peace in Georgia?", ECFR Policy Paper, 25/8/2008.

⁶ Foucher M. & Giuliani J.-D., "The European Union and the Russo-Georgian war Robert", Robert Schuman Foundation, European issues, no 108, 1/9/2008. Το παρόν άρθρο βασίζεται σε σχετικό δημοσίευμα του Euractiv στις 11/9/2008. <http://www.euractiv.com/en/enlargement/eu-russia-georgia-war/article-175255>

στην Ε.Ε. Η χρήση βίας έρχεται σε αντίθεση με τις αξίες της Ε.Ε. Οι συγγραφείς του κειμένου εργασίας υποστηρίζουν ότι η επιτάχυνση της ένταξης για τη Γεωργία ή την Ουκρανία θα φέρει την Ε.Ε. στο ένα ή στο άλλο στρατόπεδο, υποστηρίζοντας ότι δεν μπορεί κάποιος να ενταχθεί προκειμένου να προστατέψει τον εαυτό του από έναν εχθρό ή για να βρεθεί σε αντίπαλο στρατόπεδο. Οι Jean-Dominique Giuliani και Michel Foucher υποστηρίζουν ότι αυτοί που τίθενται υπέρ της διεύρυνσης δε γνωρίζουν τις πραγματικές επιπτώσεις της. Θέτουν το εξής ερώτημα: «Ποιος στην Ευρωπαϊκή Ένωση θα ήταν έτοιμος και ποιος θα δεσμευόταν σε χρήση στρατιωτικής δράσης στην Κεντρική Ασία, τον Καύκασο ή στα σύνορα της Ρωσίας;» Υποστηρίζεται ότι η Ε.Ε. πρέπει να επισημάνει τους κανόνες του διεθνούς δικαίου στη Ρωσία και να ενισχύσει την παρουσία της στην περιοχή. Η Ένωση θα πρέπει να παράσχει βοήθεια στις περιοχές που μπορεί να αναπτυχθούν «παγωμένες διαμάχες» ή να προκληθούν εν δυνάμει συγκρούσεις. Το κείμενο εργασίας συστήνει η Ε.Ε. να προστατεύσει τα δικά της συμφέροντα και μετά να σταθεροποιήσει τα σύνορά της πριν προωθήσει την ευημερία της ηπείρου. Επίσης, συστήνει, αν δεν είναι πλήρως σεβαστή η συμφωνία των έξι σημείων, η Ευρώπη να παγώσει όλες τις συνεχιζόμενες συζητήσεις με τη Ρωσία.

Σχόλια από τον εγχώριο τύπο.

«Η στρατηγική της Ρωσίας να αναθεωρήσει τη μετασοβιετική τάξη, εκεί όπου σε αυτό που αποκαλεί «γειτονικό εξωτερικό», θα επιδιωχθεί με ακόμη μεγαλύτερη επιμονή μετά τη νίκη της στη Γεωργία. Η Ευρώπη δεν θα πρέπει να τρέφει αυταπάτες γύρω από αυτό και θα πρέπει να αρχίσει να προετοιμάζεται. Αλλά, καθώς η Ευρωπαϊκή Ένωση μελετά την αντίδρασή της, πρέπει να επικρατήσει ο ψυχρός ρεαλισμός και όχι η υστερική υπερβολική αντίδραση. Δυστυχώς, το να εξομοιώνεται η σημερινή κατάσταση στον Καύκασο με τη σοβιετική εισβολή στην Τσεχοσλοβακία το 1968 δεν συνάδει προς έναν τέτοιο ρεαλισμό. Ούτε η Δύση ούτε το ΝΑΤΟ αποτελούν την αποφασιστική στρατηγική απειλή για τη Ρωσία· αυτή προέρχεται από τον ισλαμικό Νότο και από την Άπω Ανατολή, κυρίως από την ανερχόμενη υπερδύναμη Κίνα. Επιπλέον, η ισχύς της Ρωσίας δεν συγκρίνεται με κανέναν τρόπο με αυτήν της πρώην Σοβιετικής Ένωσης.

Πράγματι, δημογραφικώς η Ρωσία διέρχεται μια δραματική μείωση. Εκτός από τις εξαγωγές εμπορευμάτων, δεν έχει να προσφέρει πολλά στην παγκόσμια οικονομία. Παρά τα αυξανόμενα έσοδά της από το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο, η υποδομή της παραμένει υπανάπτυκτη και ο επιτυχής οικονομικός εκσυγχρονισμός της απέχει πάρα πολύ από το να γίνει πραγματικότητα. Παρομοίως, το πολιτικό και νομικό της σύστημα είναι αυταρχικό και παραμένουν άλυτα από τα αρκετά μειονοτικά της προβλήματα. Το αποτέλεσμα θα είναι η τελευταία αμφισβήτηση της εδαφικής ακεραιότητος της Γεωργίας να αποδειχθεί τεράστιο σφάλμα στο όχι πολύ μακρινό μέλλον.

Δεδομένων των διαρθρωτικών αδυναμιών της, η ιδέα ενός νέου Ψυχρού Πολέμου είναι παραπλανητική. Ο Ψυχρός Πόλεμος ήταν ένας διαρκής ανταγωνισμός μεταξύ δύο σχεδόν ισοδύναμων αντιπάλων, ο ασθενέστερος εκ των οποίων τελικώς έπρεπε να παραδοθεί. Η Ρωσία δεν έχει τη δυνατότητα να εξαπολύσει άλλον έναν ανταγωνισμό τέτοιου τύπου. Παρ' όλα αυτά, ως αποκατασταθείσα μεγάλη δύναμη, η νέα Ρωσία θα προσπαθήσει, για την ώρα, να κινηθεί στο ρεύμα άλλων μεγάλων δυνάμεων για όσο αυτό συμπίπτει με τα συμφέροντά της. Θα επικεντρωθεί στη δική της σφαίρα επιρροής και στο ρόλο της ως παγκόσμιας ενεργειακής δύναμης και θα κάνει χρήση των ευκαιριών που θα της δοθούν σε παγκόσμια κλίμακα για να περιορίσει την ισχύ των ΗΠΑ. Δεν θα

μπορέσει όμως να τις απειλήσει σοβαρά ή στο μέλλον- την Κίνα με τρόπους που κάποτε χρησιμοποιούσε η Σοβιετική Ένωση.

Είναι τώρα ξεκάθαρο ότι στο μέλλον η Ρωσία θα επιδιώξει για μία ακόμη φορά να προωθήσει τα ζωτικά της συμφέροντα με τη στρατιωτική της ισχύ, ειδικά στο «γειτονικό εξωτερικό». Αλλά η Ευρώπη δεν πρέπει ποτέ να αποδεχθεί μια αναγέννηση της ρωσικής πολιτικής που ως μεγάλη δύναμη ενεργεί σύμφωνα με την ιδέα του δικαίου του ισχυροτέρου. Πράγματι, αυτό είναι το σημείο απ' όπου ξεκίνησε η νέα αντιπαράθεση της Ρωσίας με τη Δύση, γιατί η νέα Ευρώπη βασίζεται στην αρχή της μη αλλαγής των συνόρων, στην ειρηνική επίλυση των διενέξεων και στο σεβασμό των νόμων. Έτσι, το να παραβλέψουμε αυτές τις αρχές επ' ωφελεία αυτοκρατορικών ζωνών επιρροής θα ισοδυναμούσε με αυτόβουλη απεμπόλησή τους.

Η περαιτέρω επέκταση του ΝΑΤΟ προς ανατολάς θα μπορούσε πάντως να πραγματοποιηθεί παρά τις σφοδρές ρωσικές αντιδράσεις. Ούτε η άσκηση τέτοιου είδους πολιτικής θα δημιουργήσει μεγαλύτερη ασφάλεια, καθ' οιονδήποτε τρόπο, γιατί εμπεριέχει την πραγματοποίηση υποσχέσεων που σε μια κατάσταση εκτάκτου ανάγκης, όπως βλέπουμε τώρα στη Γεωργία, δεν θα τηρηθούν. Επί μακρόν η Δύση αγνοούσε την ανάκτηση ισχύος από τη Ρωσία και δεν ήταν προετοιμασμένη να αποδεχθεί τις συνέπειες. Αλλά δεν έχει αλλάξει μόνον η Ρωσία, έχει αλλάξει ολόκληρος ο κόσμος.

Οι νεοσυντηρητικοί της Αμερικής έχουν κατασπαταλήσει ένα μεγάλο μέρος της ισχύος της χώρας τους και του ηθικού κύρους της σε έναν αχρείαστο πόλεμο στο Ιράκ, εξασθενίζοντας με τη θέλησή τους τη μοναδική παγκόσμια δύναμη στη Δύση. Η Κίνα, η Ινδία, η Βραζιλία, η Ρωσία και ο Περσικός Κόλπος είναι σήμερα τα νέα κέντρα ανάπτυξης της παγκόσμιας οικονομίας και σύντομα θα αποτελέσουν τα κέντρα εξουσίας, τα οποία θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη. Υπό το φως αυτών των δεδομένων, η απειλή της εξαίρεσης της Ρωσίας από την «ομάδα των οκτώ» (G8) δεν σημαίνει για τη Μόσχα το τέλος του κόσμου. Ο διχασμός και η αδυναμία της Ευρώπης υπογραμμίζουν την εικόνα μιας Δύσης η οποία, εν μέρει, έχει χάσει την επαφή με τις γεωπολιτικές πραγματικότητες.

Η απάντηση στην επιστροφή της αυτοκρατορικής πολιτικής μεγάλης δύναμης που ακολουθεί η Ρωσία δεν θα πρέπει να είναι η τιμωρία της, αλλά η δημιουργία δυτικών - ειδικά ευρωπαϊκών- θέσεων ισχύος. Αυτό απαιτεί τη λήψη ορισμένων μέτρων:

- Μια νέα πολιτική δυναμική σε σχέση με την Τουρκία, ώστε να συνδεθεί αυτή η χώρα, που είναι κρίσιμη για την ασφάλεια της Ευρώπης, μόνιμα με την Ευρώπη.
- Να θεθεί ένας φραγμός στη διχαστική και κατακτητική πολιτική της Μόσχας, με την υιοθέτηση μιας κοινής ενεργειακής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Να αναληφθεί μια σοβαρή πρωτοβουλία για την ενίσχυση των αμυντικών δυνατοτήτων της Ευρώπης.
- Μεγαλύτερη δέσμευση της Ευρωπαϊκής Ένωσης με την Ουκρανία για τη διασφάλιση της ανεξαρτησίας της.
- Μεγαλύτερη ελευθερία μετακινήσεων για τους πολίτες όλων των ανατολικών χωρών, γειτόνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Όλα αυτά και πολύ περισσότερα απαιτούνται για να σταλεί ένα σαφές μήνυμα στη Ρωσία, ότι η Ευρώπη δεν προτίθεται να την παρακολουθήσει απαθώς να εφαρμόζει πολιτική μεγάλης δύναμης. Προφανώς, τίποτε από αυτά δεν θα συμβεί και είναι αυτή ακριβώς η έλλειψη αντίδρασης που σε μεγάλο ποσοστό ευθύνεται για την ισχύ της Ρωσίας και την αδυναμία της Ευρώπης. Την ίδια ώρα πάντως κανείς δεν πρέπει να

παραβλέψει τα κοινά συμφέροντα Ρωσίας και Δύσης. Οι σχέσεις συνεργασίας θα πρέπει να διατηρηθούν, για όσο γίνεται. Είναι φανερό ότι για τις ελίτ της Ρωσίας η αδυναμία και η συνεργασία δεν μπορούν να συνυπάρξουν. Όποιος επιθυμεί συνεργασία με τη Ρωσία, όπως η Ευρώπη, πρέπει να είναι ισχυρός. Αυτό είναι το μάθημα από τη βία στον Καύκασο που η Ευρώπη πρέπει επειγόντως να λάβει σοβαρά υπόψη της». (J. Fischer, «Ρεαλισμός για τη Ρωσία», «ΤΟ ΒΗΜΑ», 2/9/2008).

«Όταν οι Ευρωπαίοι ηγέτες συναντήθηκαν για να συζητήσουν πώς θα αντιδράσουν στην ρωσική επιθετικότητα στη Γεωργία, φαίνεται ότι βρέθηκαν μεταξύ γκρεμού και ρέματος. Εάν τιμωρήσει η Ε.Ε. τη Ρωσία, κινδυνεύει να ωθήσει το μεγάλο γείτονά της να πραγματοποιήσει τις απειλές του περί εκτροπής της ροής φυσικού αερίου και πετρελαίου από την Ευρώπη στην Απω Ανατολή. Εάν δεν κάνει τίποτε, θα εγκαταλείψει τις φιλοδοξίες της για έναν μεγαλύτερο ρόλο στον κόσμο. Η Ε.Ε., όμως, δεν συνειδητοποιεί ότι βρίσκεται σε ισχυρότερη θέση, σε ό,τι αφορά την ενέργεια. Οι απειλές του κ. Πούτιν δεν είναι κάτι καινούργιο: Η Ρωσία τις χρησιμοποιεί εδώ και μια δεκαετία τουλάχιστον, ειδικά για να πιέσει την Ε.Ε. προκειμένου να μην επιδιώξει την απελευθέρωση της αγοράς φυσικού αερίου. Αλλά αυτή η απειλή είναι σήμερα εκτός πραγματικότητας όπως ήταν πάντα.

Ας πάρουμε πρώτα το πετρέλαιο. Όπως η Σ. Αραβία, η Βενεζουέλα και άλλοι εξαγωγείς, η Ρωσία δεν πουλάει το πετρέλαιό της στην Ευρώπη, στην Κίνα ή στις ΗΠΑ αλλά στην παγκόσμια αγορά. Εάν αποφασίσει να διοχετεύσει περισσότερες προμήθειες στην Απω Ανατολή, αυτό θα μείωνε στον Ειρηνικό τη ζήτηση πετρελαίου από τη Μέση Ανατολή (και αλλού), το οποίο έπειτα θα ήταν ελεύθερο για να εισαχθεί στην Ευρώπη. Το πετρέλαιο μεταφέρεται εύκολα, ακόμη και με φορτηγά. Συνεπώς, δεν αποτελεί όπλο στα χέρια της Ρωσίας.

Όσο για το «όπλο του φυσικού αερίου»; Το φυσικό αέριο δεν είναι τόσο εύχρηστο και οι ποσότητες που εισάγει η Ευρώπη από τη Ρωσία δεν θα μπορούσαν να αντικατασταθούν εύκολα εάν η Gazprom έκανε εκτροπή προς την Ασία. Ναι μεν το 25% του ευρωπαϊκού φυσικού αερίου προέρχεται από τη Ρωσία, αλλά τι υποδομή θα χρησιμοποιούσε η Ρωσία γι' αυτήν την εκτροπή;

Πέραν των πρώην σοβιετικών δημοκρατιών, η Ε.Ε. είναι η μόνη αγορά εξαγωγών για το ρωσικό φυσικό αέριο και υποστηρίζεται από μια τεράστια υποδομή. Απλά δεν υπάρχει διαθέσιμος αγωγός για να καταστήσει την Ασία ανταγωνιστική στον τομέα αυτόν. Η Ρωσία, φυσικά, θα μπορούσε να χτίσει την απαραίτητη υποδομή και έχει διαμηνύσει ότι προτίθεται να το πράξει. Υπάρχουν πλούσια αποθέματα φυσικού αερίου στη Σιβηρία για να στηρίξουν μια εμπορική σχέση με την Κίνα και τη Ν. Κορέα.

Αλλά ο στόχος της ρωσικής πολιτικής είναι να δημιουργήσει ανταγωνισμό μεταξύ Ευρώπης και Κίνας για τα αποθέματα της Σιβηρίας. Επιπλέον, τα μακροπρόθεσμα συμβόλαια με τους Γερμανούς, Ιταλούς, Γάλλους ή Βέλγους εισαγωγείς πρέπει να τηρηθούν, ειδάλλως η Gazprom θα μηνυθεί στα διεθνή δικαστήρια. Επίσης, η κατάρρευση της εμπιστοσύνης μεταξύ Ευρώπης και Ρωσίας προσφέρει στους Ευρωπαίους ένα ακόμη κίνητρο για να απεξαρτηθούν. Την ώρα που οι Ρώσοι ηγέτες χρησιμοποιούν την ενεργειακή τους εξουσία κατά της Ευρώπης, η πολιτική τους καταστρέφει τη ζήτηση στην ευρωπαϊκή αγορά και στην πραγματικότητα σκοτώνει τη χήνα που γεννάει τα χρυσά αυγά....» (P. Noel & D. Korski, «Η Ευρώπη είναι πιο ισχυρή απ' όσο νομίζει», Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 11/9/2008).

«Μια διαμάχη κεφαλαιώδους σημασίας προκύπτει μεταξύ Αμερικής και Ευρώπης. Υπέρτατο στρατηγικό συμφέρον της Ευρώπης θα γίνει σταδιακά ο ορισμός και η σταθεροποίηση των συνόρων της με τη Ρωσία. Αυτό θα είναι σημαντικό θέμα και για τις Ηνωμένες Πολιτείες, αλλά δεν θα είναι απολύτως σημαντικό. Κατά συνέπεια, οι Αμερικανοί θα είναι πρόθυμοι να ανταλλάξουν το υπέρτατο ευρωπαϊκό συμφέρον με αμερικανικές επιδιώξεις σε άλλα μέρη του κόσμου.

Αυτό είναι πρόβλημα. Στη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, κοινό και κυρίαρχο συμφέρον Αμερικανών και (δυτικο)Ευρωπαίων ήταν η ακεραιότητα των συνόρων που χώριζαν τη Γερμανία στα δύο. Και μετά το 1989, η αμερικανική εξουσία ήταν τόσο συντριπτική που καθιστούσε πρακτικά άσχετη οποιαδήποτε, δύναμη, σύγκρουση συμφερόντων. Η Ρωσία δεν ήταν σε θέση να προκαλέσει τα νέα ανατολικά σύνορα και αυτό ήταν όλο. Αλλά με την υπόθεση της Γεωργίας, αυτή η περίοδος έφθασε στο τέλος της. Μια αναβιωμένη Ρωσία, ωστόσο, δεν προκαλεί στην Αμερική τα ίδια προβλήματα που προκαλούσε η παλαιά Σοβιετική Ένωση. Η Ρωσία δεν είναι φτιαγμένη για να διεξάγει έναν παγκόσμιο αγώνα επιβολής της ιδεολογικής της ηγεμονίας. Ο Βλαντιμίρ Πούτιν είναι ένας εθνικιστής μιας μεγάλης δύναμης. Παρότι η εκστρατεία του για τοπική ηγεμονία απειλεί τα ευρωπαϊκά σύνορα, δημιουργεί μόνο ένα μεταξύ των πολλών προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι ΗΠΑ. Εξ ου και η προοπτική μιας ευρω-αμερικανικής διαμάχης.

Οι εντάσεις θα κλιμακωθούν με την ολική κατάρρευση στην αμερικανική εξουσία. Η ολέθρια πολιτική της κυβέρνησης Μπους έφερε οριστικό τέλος στη συντριπτική στρατιωτική, οικονομική και ηθική υπεροχή της Αμερικής. Οι Ηνωμένες Πολιτείες είναι ένας ηγεμόνας σε παρακμή και αυτό θα δημιουργήσει δύο είδη εντάσεων. Το πρώτο πηγάζει από τη δυσαναλογία μεταξύ των παγκόσμιων ευθυνών της Αμερικής και της ικανότητάς της να τις αναλάβει. Ως παρακμάζων ηγεμόνας, η Αμερική θα μπει στον πειρασμό να απορροφήσει ευρωπαϊκές πηγές για να επιτύχει στόχους της που επείγουν σε άλλα μέρη του κόσμου -θα πιέσει, π.χ., το ΝΑΤΟ να στείλει Ευρωπαίους στρατιώτες σε μέρη όπως το Αφγανιστάν, ενώ οι Ευρωπαίοι θα προτιμήσουν να τους κρατήσουν ως στρατηγικό απόθεμα για τη φύλαξη των ανατολικών τους συνόρων. Με τον καιρό, αυτή η πίεση θα δημιουργήσει σοβαρές τριβές.

Μια δεύτερη ασθένεια είναι επίσης πιθανή. Είναι γνωστό ότι οι ηγεμόνες δυσκολεύονται να αναγνωρίσουν την παρακμή τους. Τείνουν να εμπλέκονται σε προκλητικές ενέργειες που δεν βγάζουν νόημα πια, καθώς δεν συνειδητοποιούν ότι έχουν περιοριστεί τα περιθώρια δράσης τους -σκεφτείτε το Σουέζ τη δεκαετία του '50. Είναι εύκολο να φανταστούμε σενάρια στα οποία οι Ηνωμένες Πολιτείες προκαλούν τη Ρωσία και η Ρωσία απαντά με κάποια αντι-πρόκληση στα δυτικά της σύνορα, σε βάρος της Ευρώπης.

Η επόμενη αμερικανική κυβέρνηση θα μπορούσε να αντιδράσει στο φιάσκο Μπους με εξαιρετικά διπλωματική διακριτικότητα. Αλλά θα ήταν ανόητο να περιμένουν κάτι τέτοιο οι Ευρωπαίοι, ειδικά τη στιγμή που μπορούν να κάνουν τα θεσμικά βήματα που θα ελαχιστοποιούσαν τους κινδύνους. Κατ' αρχήν η επικύρωση της συνθήκης της Λισσαβώνας θα έδινε τη δυνατότητα στον Ευρωπαίο πρόεδρο και τον νέο υπουργό Εξωτερικών να ορίσει τη μορφή της ευαίσθητης σχέσης με τη Ρωσία, με βάση τα ολοφάνερα ευρωπαϊκά συμφέροντα. Εάν η ευρωπαϊκή προεδρία είχε έναν πιο ηγετικό ρόλο, η Αμερική δεν θα έμπαινε στον πειρασμό να θυσιάσει τα ευρωπαϊκά συμφέροντα.

Ο,τι και να γίνει, είμαστε απλώς στην αρχή μιας πολύχρονης προσαρμογής στη νέα στρατηγική πραγματικότητα. Η ιστορία θα μπορούσε να έχει καλό τέλος. Μετά μια περίοδο αυτοκριτικής η δυτική συμμαχία θα μπορούσε να αναδειχθεί ως πιο αποτελεσματικός παίκτης στα ανατολικά ευρωπαϊκά σύνορα και γενικά στον κόσμο. Αλλά για να συμβεί αυτό, τόσο η Αμερική όσο και η Ευρώπη θα πρέπει να αναγνωρίσουν ότι τα στρατηγικά τους συμφέροντα απαιτούν αναθεώρηση και ότι το θεσμικό στάτους κβο δεν αρκεί.» (*«Η νέα στρατηγική πραγματικότητα», αναδημοσίευση άρθρου της εφημερίδα The Guardian από την ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 10/9/2008*).

ΞΕΝΟΣ ΤΥΠΟΣ

Αγγλικός τύπος

Τα δημοσιεύματα του αγγλικού τύπου αναφέρονται σε μεγάλη έκταση στη στρατιωτική επέμβαση της Ρωσίας στη Γεωργία και στα αποτελέσματά της: πολλά ανθρώπινα θύματα, τεράστια οικονομική καταστροφή, κλιμάκωση της έντασης στις σχέσεις ΗΠΑ-Ρωσίας. Η Μαύρη Θάλασσα και ο Καύκασος είναι αυξανόμενης σημασίας περιοχές, αφού αποτελούν την πύλη προς την Ευρώπη τόσο για ενεργειακά προϊόντα, όσο και για τη δράση του οργανωμένου εγκλήματος. Ο Γάλλος Πρόεδρος, Nicolas Sarkozy, σε μια προσπάθεια να γεφυρώσει το χάσμα Ανατολής-Δύσης σχετικά με την κρίση στην Γεωργία, επισκέφτηκε τη Μόσχα, ένα μήνα μετά την επίθεση, με σκοπό να πείσει την Ρωσία να τηρήσει την υπόσχεσή της σχετικά με το σχέδιο των έξι σημείων που ο ίδιος συνέταξε. Αυτό όριζε την απομάκρυνση των Ρωσικών δυνάμεων από την Γεωργία, την εγκατάσταση παρατηρητών σε μια ζώνη μεταξύ Νοτίου Οσσετίας και Γεωργίας και τη συζήτηση σχετικά με το πλαίσιο ασφαλείας μεταξύ Τιφλίδας και Μόσχας.

Σύμφωνα με τον αγγλικό τύπο, οι πρόσφατες εξελίξεις απαιτούν από την Ε.Ε. την συναίνεση μεταξύ των μελών της για τη χάραξη ενεργειακής και πολιτικής στρατηγικής απέναντι στη Ρωσία και την αναβάθμιση των σχέσεων με την Ουκρανία. Τα περισσότερα από τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. θα στείλουν παρατηρητές στη Γεωργία με τη διάρκεια της αποστολής να κυμαίνεται προς το παρόν στους 12 μήνες, με καθήκον τους την επιτήρηση της εφαρμογής του ειρηνευτικού σχεδίου που υπέγραψαν Ρωσία και Γεωργία, με τη μεσολάβηση της γαλλικής προεδρίας.

Τέλος ο αγγλικός τύπος κάνει αναφορές στις συναντήσεις της Γαλλικής Προεδρίας με την Ουκρανία. Σχολιάζεται ότι είναι αμφίβολο κατά πόσον θα συνεισφέρουν προς μια θετική κατεύθυνση, αφού τα κράτη-μέλη παραμένουν διαιρεμένα σχετικά με την πιθανή ένταξη της χώρας στην Ε.Ε., με την Πολωνία να αποτελεί τον πιο ένθερμο υποστηρικτή μιας τέτοιας προοπτικής και τη Γερμανία την ισχυρότερη αρνητική φωνή. Το πιθανότερο είναι να αναζητηθούν τρόποι ενίσχυσης των ήδη υπάρχοντων δεσμών ανάμεσα στην Ουκρανία και την Ε.Ε. Συζητήσεις για πιθανή ένταξη μάλλον είναι απίθανο να γίνουν. Επίσης, σύμφωνα με τον αγγλικό τύπο, όσον αφορά στους υποστηρικτές μιας ηπιότερης προσέγγισης, η είσοδος της πολυπληθούς Ουκρανίας στην Ε.Ε. θα είχε ως αποτέλεσμα την ανατροπή των υφιστάμενων ισορροπιών σε ό,τι αφορά ζητήματα θεσμικής λειτουργίας και ψήφων αλλά και ισχύος. Επιπλέον, η συνεχής πολιτική αστάθεια της χώρας, αποτελεί ισχυρό ανασταλτικό παράγοντα προς μια τέτοια κατεύθυνση.

- Blitz, J., "Georgia weakened Nato case, says IISS", Financial Times, 18/09/2008
- Clark, A., "In the Caucasus the emotions are wilder", Financial Times, 06/09/2008

- Barber T., "Cracks in the Union over Russia, Financial Times, 03/09/2008
- T. Barber, C. Clover, "Invasion's ideologues", Financial Times, 9/09/2008
- Barber, T., Gorst, I., Burns, J., "EU stands united to denounce Russia's actions", Financial Times, 01/09/2008.
- Dejevsky M, "Vladimir Putin: 'Georgia? We couldn't just let Russia get a bloody nose'", Independent, 12/09/2008
- Penketh A, "Medvedev agrees deadline to pull troops out of Georgia", Independent, 9/09/2008
- Lichfield J, "Europe issues cautious warning to Russia", Independent, 2/09/2008
- "EU united against Russia aggression, says Brown", Independent, 1/09/2008

Γαλλικός τύπος

Σύμφωνα με το Γαλλικό τύπο, η επανεξέταση των σχέσεων μεταξύ της Ε.Ε. και της Ρωσίας απασχολεί την Ε.Ε. εδώ και πολύ καιρό. Γινόταν αναφορά στην καθυστέρηση των διαπραγματεύσεων για μια νέα συμφωνία μεταξύ Ε.Ε.- Ρωσίας και στην απειλή με βέτο από την Πολωνία για τις εξαγωγές γάλακτος. Η άρση του εμπάργκο επέτρεψε την απεμπλοκή της διαδικασίας στη Σύνοδο Κορυφής Ε.Ε.-Ρωσίας τον Ιούνιο του 2008. Όμως, η στρατιωτική επέμβαση της Ρωσίας στη Γεωργία περιέπλεξε την κατάσταση. Σύμφωνα με το Γαλλικό τύπο, πρέπει να συναφθεί μια νέα εταιρική σχέση για να ληφθούν υπόψη οι αλλαγές που έχουν επηρεάσει τις στρατηγικές ισορροπίες κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας. Η μετατροπή της Ρωσίας σε έναν σημαντικό παίκτη στη διεθνή σκηνή με την ώθηση του Vladimir Putin καθώς και η διπλή διεύρυνση της Ε.Ε. και του NATO είναι τα βασικά στοιχεία που συνθέτουν τη νέα πραγματικότητα. Η δυσπιστία στις σχέσεις Ε.Ε.-Ρωσίας είχε ενισχυθεί και με την ανεξαρτησία του Κοσσοβού, στην οποία είχε αντιταχθεί η Ρωσία ενώ τα γεγονότα στη Γεωργία έχουν επιβαρύνει το κλίμα στις σχέσεις των δύο πλευρών. Το θέμα που πρέπει να ξεκαθαρισθεί είναι εάν οι Ευρωπαίοι αντιμετωπίζουν τη Ρωσία ως έναν εταίρο ή ως μια απειλή. Όπως φάνηκε και από την κρίση στη Γεωργία, η Ε.Ε. είναι διαιρεμένη σε αυτό το θέμα. Οι διαφωνίες που υπάρχουν μεταξύ των «27» καθιστά απαραίτητη την εξεύρεση ενός σημείου ισορροπίας, γεγονός που έχει και πλεονεκτήματα. Ενδεχομένως η πιο σωστή αντιμετώπιση της κατάστασης να είναι η επιφυλακτική δέσμευση, δηλαδή ένας διάλογος χωρίς παραχωρήσεις και χωρίς ψευδαισθήσεις.

Στα δημοσιεύματα του γαλλικού τύπου επισημαίνεται ότι εδώ και μεγάλο χρονικό διάστημα, η Γεωργία συγκέντρωνε πολλά και αρνητικά στοιχεία: ήταν υποστηρικτής της Δύσης, ένθερμος υποστηρικτής της ευρωτλαντικής ένταξης ενώ είχε ανοιχτό το έδαφός της στις ενεργειακές οδούς, στερώντας από την Gazprom και τη Ρωσία το μονοπώλιο στην παροχή ενέργειας προς την Ευρώπη. Αναφορικά με τις χώρες της Βαλτικής και την Ουκρανία, από τη μια πλευρά οι χώρες της Βαλτικής είχαν τεθεί υπό την ομπρέλα του NATO ενώ η Ουκρανία είναι μια πολύ μεγάλη χώρα για να έχει αυτήν την αντιμετώπιση. Η επαρχία της Οσσετίας, αν και είναι οικονομικά ασήμαντη και δημογραφικά αδύναμη, έγινε η πιο στρατικοποιημένη ζώνη σε ολόκληρο το σοβιετικό χώρο (2.500 ένστολοι σε 35.000 κατοίκους). Επισημαίνεται ότι η Ρωσία, σε χρόνο ρεκόρ, απένειμε τη ρωσική ιθαγένεια στους κατοίκους της Οσσετίας και της Αμπχαζίας. Από την άλλη πλευρά, η Ευρώπη και η Δύση, στο σύνολό τους, άφησαν την κατάσταση ως έχει τη στιγμή που σήμερα οι ίδιοι ασκούν κριτική στον Mikheil Saakashvili για το απερίσκεπτο χτύπημα.

Θεωρήθηκε ξεκάθαρο ότι η Ρωσία ήταν έτοιμη να πάει σε πόλεμο όχι μόνο για να ταπεινώσει τη Γεωργία και τον υπερόπτη ηγέτη της αλλά κυρίως για να ταπεινώσει τα Δύση και τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής. Υπογραμμίζεται ότι η Ρωσία επιθυμεί όσο τίποτα άλλο να γίνει αυτό που μισεί περισσότερο από όλα, μια νέα Αμερική. Όμως, οι Ηνωμένες Πολιτείες κατάφεραν να συγκεντρώσουν ένα συνασπισμό από τριάντα κράτη ενώ η Ρωσία δεν καταφέρνει να εξασφαλίσει την υποστήριξη ούτε των εταίρων της στην Κοινότητα των Ανεξάρτητων κρατών. Η διεθνής απομόνωση της Ρωσίας θα ενισχυθεί καθώς, παρά το μετριοπαθές ύφος της, η «Παλαιά Ευρώπη» θα αναθεωρήσει σταδιακά την πολιτική της. Και παρ'όλες τις προσπάθειες της Ρωσίας να παραλληλίσει το Mikheil Saakashvili με τον Saddam Hussein, οι κατηγορίες της Ρωσίας για γενοκτονία δε θα εισακουσθούν. Σύμφωνα με δημοσίευμα του γαλλικού τύπου, η στρατιωτική επέμβαση στη Γεωργία θα αποτελέσει ένα κακό «remake» της επέμβασης στο Ιράκ ενώ το Gori θα παραμείνει η Βαγδάτη του φτωχού.

Η πραγματική έκπληξη δεν είναι η στάση του Vladimir Putin αλλά η άγνωστη αποφασιστικότητα της Ευρώπης. Αντιδρώντας άμεσα, η Γαλλική Προεδρία διαπραγματεύτηκε μια εύθραυστη και διφορούμενη κατάπαυση του πυρός, η οποία εμπόδισε την επίθεση στη γεωργιανή πρωτεύουσα. Στη συνέχεια, ενεργώντας ενωτικά, η Ένωση αρνήθηκε να κλείσει τα μάτια στη μετά βίας συγκαλυμμένη προσάρτηση της Αμπχαζίας και της Νότιας Οσσετίας. Η Ευρώπη δεν πανικοβλήθηκε και δεν επέστρεψε στην κατάσταση του ψυχρού πολέμου. Επισημάνθηκε ότι το μέλλον θα δείξει αν η Ένωση θα καταφέρει να θεμελιώσει μια κοινή ενεργειακή πολιτική και να διαπραγματευτεί ως ίσος προς ίσον με τους Ρώσους ενεργειακούς παροχείς. Από την άλλη πλευρά, η Ρωσία μαθαίνει ότι δεν επιτρέπονται όλα και ότι η Γεωργία δεν είναι μια δεύτερη Τσετσενία.

- Gordadze T., "Derrière l'offensive dans le Caucase, c'est l'Amérique que vise la Russie", Le Monde, 21/8/2008.
- Ferenczi Th., "Russie : une menace ou un partenaire? ", Le Monde, 21/8/2008.
- Glucksmann A., "Face à la doctrine Vladimir Poutine", Le Monde, 17/9/2008.
- Kubilius A., Mihkelson M., Paegle V., "Le néo-impérialisme russe plane sur l'Europe", Libération, 12/9/2008.
- Quatremer J., "Sarkozy: le test russe", Libération, 8/9/2008.

Γερμανικός τύπος

Σύμφωνα με το Γερμανικό τύπο, η πρόσφατη κρίση στον Καύκασο προκάλεσε την έντονη κινητοποίηση της Ε.Ε., που με συνεχείς συναντήσεις και με τις δύο πλευρές, προσπάθησε να θέσει τέλος στην διαμάχη, κινούμενη προσεκτικά στο λεπτό σχοινί των ισορροπιών. Στο Σότσι της Μαύρης Θάλασσας συναντήθηκαν στις 15 Αυγούστου η Γερμανίδα Καγκελάρια και ο Ρώσος Πρόεδρος. Επρόκειτο για προγραμματισμένη, από καιρό, συνάντηση, μόνο που η ατζέντα των συνομιλιών είχε πλέον αλλάξει. Στο επίκεντρο της συνάντησης δεν ήταν, όπως αρχικά είχε οριστεί, η ευρωρωσική συνεργασία, αλλά η αποκλιμάκωση της κρίσης στη Γεωργία. «Δύσκολη αποστολή» χαρακτήρισε το περιοδικό Spiegel την επίσκεψη της Καγκελάριας στο Σότσι, με δεδομένο ότι η Merkel έπρεπε να κινηθεί σε εύθραυστες ισορροπίες. Η Καγκελάρια είχε καταστήσει σαφές ότι δεν επιδιώκει την ανάληψη διαμεσολαβητικού ρόλου. Αυτή ήταν αποστολή της Ε.Ε. Ωστόσο η Γερμανία διατηρεί καλές σχέσεις με τη Ρωσία και τη Γεωργία και αυτές τις σχέσεις επιθυμούν να αξιοποιήσει για την προώθηση των επαφών

μεταξύ των δύο αντιμαχόμενων πλευρών. Η Γερμανία στήριξε τις προσπάθειες της Ε.Ε. να διασφαλίσει την εκεχειρία και την ενίσχυση του αμάχου πληθυσμού, αρνήθηκε, ωστόσο, να συμμετάσχει στη συζήτηση για το εάν θα πρέπει η Ε.Ε. να αποστασιοποιηθεί από τη Ρωσία. Σε αυτό το σημείο συμφωνούν η Καγκελάρια και ο υπουργός Εξωτερικών Frank-Walter Steinmeier. Η Γερμανία διαφώνησε με το ενδεχόμενο να εμπλακεί σε μια συζήτηση για τον επιμερισμό ευθυνών στην μία ή την άλλη πλευρά.

Λίγες μέρες μετά την επίσκεψη της στο Σότσι, η Angela Merkel επισκέφθηκε και τη Γεωργία. Ως στροφή στην πολιτική της Γερμανίας θεωρείται η στάση της Καγκελάριας απέναντι στην ένταξη της Γεωργίας στην Ευρωπαϊκή Συμμαχία. «Η Γεωργία θα γίνει μέλος του NATO, αν το επιθυμεί», είπε επί λέξει. Πάντως η ίδια έσπευσε να τονίσει ότι η ένταξη της Γεωργίας στο NATO δεν πρόκειται να γίνει, όσο καιρό διαρκεί η διένεξη στον Καύκασο.

Ο Γερμανικός τύπος αναφέρει ότι, η Ευρώπη των 27 βρέθηκε σε αναζήτηση κοινής θέσης, αναγνωρίζοντας ότι η πολιτική των κυρώσεων εναντίον της Μόσχας δε θα αποφέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα. Στο έκτακτο συμβούλιο κορυφής της Ε.Ε. επικεφαλής της ρεαλιστικής προσέγγισης τάχθηκε η Γερμανία, η οποία απέρριψε κάθε είδους κυρώσεις κατά της Ρωσίας. Από την άλλη πλευρά και η Ρωσία έσπευσε να διαψεύσει εικασίες ότι ως αντίποινα θα έκλεινε την ενεργειακή δίοδο προς τη Δύση. Ακόμη και οι χώρες της Ε.Ε. με κομμουνιστικό παρελθόν όπως η Πολωνία και οι χώρες της Βαλτικής υιοθέτησαν ένα πιο ρεαλιστικό τόνο. Ξανάβαλαν στο συρτάρι τις προτάσεις για αυστηρές κυρώσεις κατά της Ρωσίας και συντάχθηκαν με την πλειοψηφία των κρατών-μελών της Ένωσης που θεωρεί ότι η Ευρώπη πρέπει να μιλήσει με μια φωνή, όπως ακριβώς και έκανε.

- Wergin Clemens "Europa muss Russland Grenzen setzen", Die Welt, 18/8/2008
- "Deutschland hilft bei Stabilisierung des Kaukasus", Die Welt, 13/8/2008
- "EU-Kaukasus-Gipfel. Kritik ja, aber Sanktionen nein", Die Zeit, 1/9/2008
- "Medwedew macht Nato für Georgien-Krieg verantwortlich", Der Spiegel, 19/9/2008

ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΤΩΝ ΕΚΘΕΣΕΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ, ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ Ε.Ε.

(Για λογαριασμό του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών).

Επιλογή από ευρύτερο κείμενο που παραδόθηκε τον Ιούνιο 2008 (θ' τριμηνιαίο δελτίο). Την ομάδα έργου συντονίζει ο Νίκος Κουτσιαράς.

«Εαρινές οικονομικές προβλέψεις 2008-2009⁷», 28/4/2008

Το 2007, στην ΕΕ, ο ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης προσέγγισε το 2,8% και στην ευρωζώνη το 2,6%. Οι ρυθμοί οικονομικής ανάπτυξης βασίστηκαν, κυρίως, στην αύξηση των επενδύσεων και δευτερευόντως της ιδιωτικής κατανάλωσης. Η επιβράδυνση των ρυθμών οικονομικής ανάπτυξης, στο τέλος του χρόνου, οφείλεται στη χρηματοπιστωτική κρίση, την ύφεση της αμερικανικής οικονομίας και τις αυξήσεις των τιμών των τροφίμων και του πετρελαίου, οι οποίες προκάλεσαν και πληθωριστικές πιέσεις. Το 2008, ο ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης στην ΕΕ-27 πρόκειται να μειωθεί σε 2,0%, ενώ στην ευρωζώνη σε 1,7%. Οι ρυθμοί οικονομικής ανάπτυξης διαφέρουν μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ-27, όχι μόνο εξαιτίας του γεγονότος ότι κάποιες χώρες βρίσκονται στη διαδικασία σύγκλισης με τις πιο ανεπτυγμένες (κυρίως, οι νέες χώρες), αλλά και της επιβράδυνσης των ρυθμών οικονομικής μεγέθυνσης των οικονομιών που αναπτύσσονταν με ταχείς ρυθμούς.

Ο υψηλός ρυθμός συσσώρευσης παγίου κεφαλαίου που συνέβαλε σημαντικά στην επίτευξη υψηλών ρυθμών οικονομικής ανάπτυξης αναμένεται να επιβραδυνθεί την περίοδο 2008-2009 στην ΕΕ-27. Ο ρυθμός αύξησης των συνολικών επενδύσεων προβλέπεται να μειωθεί από 5,4% το 2007 σε 2,8% το 2008 και σε 2,0% το 2009. Η εξέλιξη αυτή οφείλεται τόσο στη μείωση των επενδύσεων σε κατασκευές, όσο και σε παγιο εξοπλισμό.

Σημαντική είναι και η επίδραση της κατανάλωσης στην οικονομική ανάπτυξη, παρά την επιβράδυνσή της, τόσο στην ΕΕ όσο και στην Ευρωζώνη. Οι κυριότεροι παράγοντες που επέδρασαν στην κατανάλωση ήταν οι πληθωριστικές πιέσεις και η αύξηση του ΦΠΑ, όπως για παράδειγμα στη Γερμανία. Πάντως, η μείωση της ιδιωτικής κατανάλωσης οφείλεται και στον περιορισμό του ρυθμού αύξησης των πραγματικών μισθών, παρά τις θετικές συνέπειες που θα μπορούσαν να προκληθούν σε αυτήν από την αύξηση της απασχόλησης.

Το 2007, το ποσοστό απασχόλησης στην ΕΕ αυξήθηκε κατά 1,7% και στην ευρωζώνη κατά 1,6%. Ο ρυθμός αύξησης της απασχόλησης, όμως, αναμένεται να μειωθεί στην ΕΕ σε 0,8% το 2008 και σε 0,5% το 2009. Ανάλογη αναμένεται να είναι η εξέλιξη της απασχόλησης και στην ευρωζώνη, καθώς το 2008, θα μειωθεί σε 0,9% και το 2009 σε 0,5%. Το ποσοστό ανεργίας προσέγγισε το 7,1% του εργατικού δυναμικού στην ΕΕ το 2007, ενώ στην ευρωζώνη το 7,4%. Η μείωση της ανεργίας, η οποία παρατηρείται και στους πρώτους μήνες του 2008, οφείλεται τόσο σε κυκλικούς, όσο και διαρθρωτικούς παράγοντες. Την περίοδο 2008-2009, οι μισθολογικές αυξήσεις αναμένεται να είναι μετριασμένες. Η παραγωγικότητα της εργασίας, το 2008, πρόκειται

⁷ http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/specpub_list9253.htm

να αυξηθεί κατά 1,2% στην ΕΕ και κατά 0,9% στην ευρωζώνη, παραμένοντας σε χαμηλότερα επίπεδα από το μακροχρόνιο μέσο όρο.

Ο ετήσιος ρυθμός πληθωρισμού, το Μάρτιο του 2008, ήταν 3,6%, προσεγγίζοντας το υψηλότερο επίπεδο τα τελευταία 12 χρόνια. Οι έντονες αυτές πληθωριστικές πιέσεις οφείλονται, κυρίως, στην αύξηση των τιμών των τροφίμων και του πετρελαίου.

Στον εξωτερικό τομέα, τόσο στην ΕΕ, όσο και στην ευρωζώνη, το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών θα παραμείνει στα επίπεδα του 2007. Ωστόσο, παρατηρούνται σημαντικές αποκλίσεις μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ και της ευρωζώνης. Στην Ισπανία, την Ελλάδα και την Πορτογαλία το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών αναμένεται να κυμανθεί μεταξύ 10-15% του ΑΕΠ, ενώ στη Γερμανία και την Ολλανδία το πλεόνασμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών θα διαμορφωθεί μεταξύ 7-10% του ΑΕΠ. Οι διαφορές αυτές οφείλονται στις σημαντικές αποκλίσεις της παραγωγικότητας μεταξύ των χωρών της ευρωζώνης, στις διαφορετικές τάσεις για κατανάλωση, αλλά και τη χρηματοπιστωτική κρίση, η οποία είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση του κινδύνου χρηματοδότησης υψηλών ελλειμμάτων του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών.

Στην ΕΕ, το 2007, το δημοσιονομικό έλλειμμα μειώθηκε σε 0,9% του ΑΕΠ από 1,6% το 2006, ενώ στην ευρωζώνη από 1,3% (2006) σε 0,6% (2007). Η επιβράδυνση, όμως, των ρυθμών οικονομικής ανάπτυξης, αλλά και η μείωση των φορολογικών συντελεστών σε ορισμένες χώρες αναμένεται να επηρεάσουν αρνητικά την εξέλιξη του δημοσιονομικού ελλείμματος, το οποίο θα αυξηθεί κατά 0,3 ποσοστιαίες μονάδες στην ΕΕ και κατά 0,4 ποσοστιαίες μονάδες στην ευρωζώνη, το 2008. Το δημοσιονομικό χρέος συνέχισε την πτωτική του πορεία που ξεκίνησε το 2006. Στην ΕΕ, το 2007, το δημοσιονομικό χρέος μειώθηκε κάτω του 60% του ΑΕΠ, τάση που αναμένεται να διατηρηθεί το 2008 και το 2009, ενώ στην ευρωζώνη ο λόγος χρέος προς ΑΕΠ, την περίοδο 2007-2009, αναμένεται να μειωθεί κατά 2 ποσοστιαίες μονάδες, προσεγγίζοντας το 64,5% του ΑΕΠ.

Πίνακας 1: Η Εξέλιξη των Βασικών Μεταβλητών στην ΕΕ-27 Σύμφωνα με τις Εαρινές Προβλέψεις της Επιτροπής (Πραγματική Ποσοστιαία Ετήσια Μεταβολή, Εκτός Αν Ορίζεται Διαφορετικά)

	2007	2008	2009
ΑΕΠ	2,8	2,0	1,8
Ιδιωτική Κατανάλωση	2,1	1,6	1,6
Δημόσια Κατανάλωση	2,0	1,9	1,7
Συνολική Επένδυση	5,4	2,8	2,0
Απασχόληση	1,7	0,8	0,5
Ποσοστό Ανεργίας (ποσοστό του εργατικού δυναμικού)	7,1	6,8	6,8
Πληθωρισμός (Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή)	2,4	3,6	2,4
Δημοσιονομικό Έλλειμμα (%ΑΕΠ)	-0,9	-1,2	-1,3
Δημοσιονομικό Χρέος (%ΑΕΠ)	58,7	58,9	58,4
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών	-0,9	-0,9	-0,9

Πίνακας 2: Η Εξέλιξη των Βασικών Μεταβλητών στην Ευρωζώνη Σύμφωνα με τις Εαρινές Προβλέψεις της Επιτροπής (Πραγματική Ποσοστιαία Ετήσια Μεταβολή, Εκτός Αν Ορίζεται Διαφορετικά)

	2007	2008	2009
--	------	------	------

ΑΕΠ	2,6	1,7	1,5
Ιδιωτική Κατανάλωση	1,5	1,4	1,5
Δημόσια Κατανάλωση	2,3	1,9	1,7
Συνολική Επένδυση	4,3	2,0	1,2
Απασχόληση	1,6	0,9	0,5
Ποσοστό Ανεργίας (ποσοστό του εργατικού δυναμικού)	7,4	7,2	7,3
Πληθωρισμός (Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή)	2,1	3,2	2,2
Δημοσιονομικό Έλλειμμα (%ΑΕΠ)	-0,6	-1,0	-1,1
Δημοσιονομικό Χρέος (%ΑΕΠ)	66,4	65,2	64,3
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών	0,0	-0,1	-0,1

Στην Ελλάδα, το 2007, ο ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης μειώθηκε σε 4,0% από 4,2% το 2006. Η επιβράδυνση του ρυθμού οικονομικής ανάπτυξης, οφείλεται, κυρίως, στη μείωση της ιδιωτικής κατανάλωσης, των ιδιωτικών επενδύσεων στη στεγαστική αγορά, αλλά και των δημόσιων επενδύσεων, το δεύτερο εξάμηνο του έτους. Ταυτόχρονα, παρατηρήθηκε βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και αύξηση της κερδοφορίας των επιχειρήσεων. Σημαντική ήταν η αύξηση της δημόσιας κατανάλωσης κατά 7,4%, το 2007, η οποία οφείλεται στις καταστροφικές πυρκαγιές του Αυγούστου, αλλά και στη διεξαγωγή των πρόωρων εθνικών εκλογών. Στον εξωτερικό τομέα, οι εξαγωγές αγαθών, ο τουρισμός και οι μεταφορές, συνέβαλαν στον περιορισμό των επιπτώσεων των καθαρών εξαγωγών στην ανάπτυξη.

Την περίοδο 2008-2009, ο ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης, στην Ελλάδα, δεν αναμένεται να ξεπεράσει το 3,5%. Η οικονομική δραστηριότητα θα εξακολουθήσει να βασίζεται στην ιδιωτική κατανάλωση, παρά το γεγονός ότι αναμένεται επιβράδυνση του ρυθμού αύξησης τόσο της ιδιωτικής, όσο και της δημόσιας κατανάλωσης. Η εφαρμογή αυστηρότερων κριτηρίων στη χρηματοπιστωτική αγορά και οι επιπτώσεις των αυξήσεων των τιμών των τροφίμων και του πετρελαίου στο διαθέσιμο εισόδημα των καταναλωτών αναμένεται να ξεπεράσουν τις θετικές συνέπειες που θα προκληθούν από την αύξηση της απασχόλησης, των μισθών και των κοινωνικών επιδομάτων, αλλά και τη μείωση της φορολογίας. Έτσι, αναμένεται μείωση του ρυθμού αύξησης της ιδιωτικής κατανάλωσης σε 3%, αλλά και της δημόσιας σε 3,6% (2008). Οι επενδύσεις στη στεγαστική αγορά αναμένεται να σημειώσουν περαιτέρω μείωση, ενώ οι δημόσιες και οι επιχειρηματικές επενδύσεις θα εξακολουθήσουν να είναι ισχυρές. Οι ιδιωτικές επενδύσεις αναμένεται να ευνοηθούν από τα χαμηλά επιτόκια, την κερδοφορία των επιχειρήσεων τα τελευταία χρόνια, τις εισροές Κοινοτικών κονδυλίων και την πραγματοποίηση επενδυτικών προγραμμάτων στο πλαίσιο των συμπράξεων δημόσιου και ιδιωτικού τομέα.

Στον εξωτερικό τομέα, οι εισαγωγές αναμένεται να μειωθούν, ενώ η ανταγωνιστικότητα των ελληνικών προϊόντων πρόκειται να επιδεινωθεί, εξαιτίας του υψηλού κόστους εργασίας στην Ελλάδα, σε σχέση με τους εμπορικούς της εταίρους. Το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών αναμένεται να διατηρηθεί σε υψηλά επίπεδα, καθώς, το 2008 και το 2009, δεν αναμένεται να μειωθεί κάτω του 16% του ΑΕΠ.

Το 2007, η απασχόληση αυξήθηκε κατά 1,2%, ενώ το 2008, ο ρυθμός αύξησής της αναμένεται να προσεγγίσει το 1,1%. Το ποσοστό ανεργίας εκτιμάται ότι θα μειωθεί κατά 0,5 ποσοστιαίες μονάδες, ενώ το 2009 προβλέπεται ότι θα προσεγγίσει το 7,5%.

Όσον αφορά στο επίπεδο των τιμών, ο ρυθμός πληθωρισμού το 2007 ήταν 3%, ενώ τους πρώτους μήνες του 2008 έχει αυξηθεί σε 4,5%. Η αύξηση αυτή οφείλεται στην άνοδο των τιμών των τροφίμων του πετρελαίου. Οι πληθωριστικές πιέσεις αναμένεται να συνεχιστούν καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου, εξαιτίας, της αβεβαιότητας που επικρατεί στις διεθνείς αγορές ενέργειας, της αύξησης των τιμών των υπο-προϊόντων του πετρελαίου και της ανόδου του κόστους εργασίας. Οι μισθολογικές αυξήσεις, το 2008, αναμένεται να είναι μεγαλύτερες από το 2007, αλλά και να ξεπερνούν το ρυθμό πληθωρισμού. Επίσης, οι μισθολογικές αυξήσεις, στην Ελλάδα, είναι μεγαλύτερες σε σχέση με τους εμπορικούς εταίρους της στην ευρωζώνη, γεγονός που μειώνει την ανταγωνιστικότητα των ελληνικών προϊόντων.

Το δημοσιονομικό έλλειμμα στην Ελλάδα, το 2007, προσέγγισε το 2,8% του ΑΕΠ, ενώ σύμφωνα με τον προϋπολογισμό, το 2008, προβλέπεται στο 1,6%. Τα συνολικά έσοδα αναμένεται να αυξηθούν κατά 1 ποσοστιαία μονάδα, ενώ οι δημόσιες δαπάνες θα μειωθούν κατά 0,5 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ, εξαιτίας, κυρίως, της μείωσης της δημόσιας κατανάλωσης. Σύμφωνα, όμως, με τις προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, το έλλειμμα αναμένεται να προσεγγίσει το 2% του ΑΕΠ. Το δημόσιο χρέος αναμένεται να μειωθεί στο 90% του ΑΕΠ, το 2009.

Πίνακας 3:
Η Εξέλιξη των Βασικότερων Μεταβλητών στην Ελλάδα (Ετήσια Ποσοστιαία Μεταβολή)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
ΑΕΠ σε σταθερές τιμές	4,6	3,8	4,2	4,0	3,4	3,3
Ιδιωτική Κατανάλωση	4,7	4,2	4,2	3,4	3,1	3,0
Δημόσια Κατανάλωση	2,7	1,4	-0,7	7,4	3,6	3,3
Συσσώρευση Παγίου Κεφαλαίου	6,0	0,7	14,8	5,9	5,8	5,5
Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	12,6	2,7	5,1	5,9	5,5	5,4
Τελική Ζήτηση	6,1	3,0	5,4	4,8	4,1	4,0
Εισαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών	10,7	0,5	8,7	7,0	6,1	5,7
Απασχόληση	0,9	1,5	2,5	1,2	1,1	1,1
Ποσοστό ανεργίας (α)	10,5	9,8	8,9	8,3	8,3	8,0
Πραγματικό Κόστος Εργασίας	-1,6	0,5	1,1	1,2	1,5	0,9
Ποσοστό Αποταμίευσης Νοικοκυριών (β)	-	0,7	1,2	1,4	0,9	0,5
Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή	3,0	3,5	3,3	3,0	3,7	3,6
Εμπορικό Ισοζύγιο (γ)	-19,6	-18,3	-18,8	-19,0	-19,3	-19,5
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (γ)	-13,3	-13,4	-14,4	-16,2	-16,2	-16,2
Δημοσιονομικό Έλλειμμα (γ)	-7,4	-5,1	-2,6	-2,8	-2,0	-2,0
Δημοσιονομικό Χρέος (γ)	98,6	98,0	95,3	94,5	92,4	90,2

α: ορισμός Eurostat, β: αποταμίευση προς διαθέσιμο εισόδημα, γ: ποσοστό του ΑΕΠ

ΤΥΠΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ

- Γρηγοριάδης Ι., «Η Σύρραξη στον Καύκασο και η Ελλάς», Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 20/8/2008
- Ιωακειμίδης Π., «Κατά τα άλλα είμαστε Ευρώπη...», ΤΑ ΝΕΑ, 12/9/2008
- Ιωακειμίδης Π., «Οι δαίμονες του παρελθόντος επιστρέφουν;», ΤΑ ΝΕΑ, 5/9/2008
- Ιωακειμίδης Π., «Το τέλος της μεταψυχροπολεμικής παρένθεσης;» ΤΑ ΝΕΑ, 22/8/2008
- Κουλουμπής, Θ., «Τι μας διδάσκει η Ιστορία;», Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 14/9/2008
- Ντόκος Θ., «Ρωσία, ΗΠΑ, Ευρώπη στον 21ο αιώνα», ΤΟ ΒΗΜΑ, 22/08/2008
- Ντόκος Θ., «Στρατηγικό αλφαβητάρι της κρίσης στον Καύκασο», Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 7/9/2008
- Τσούκαλης Λ., «Η Ευρώπη και ο Καύκασος», Η ΑΥΓΗ, 31/8/2008
- Τσούκαλης Λ., «Ο νέος κόσμος που γεννιέται», Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 21/9/2008

«Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ: ΕΠΙ ΞΥΡΟΥ ΑΚΜΗΣ», ΒΗΜΑ ΙΔΕΩΝ, Σεπτέμβριος 2008 (τεύχος 17)

Τα άρθρα του Φακέλου (επιμέλεια-εισαγωγή Νίκος Φραγκάκης) είναι καρπός της συζήτησης στρογγυλής τραπέζης με θέμα Η Τουρκία ανάμεσα στην Ευρωπαϊκή προοπτική και την εσωτερική αποσταθεροποίηση που είχε οργανώσει το ΕΚΕΜΕ σε συνεργασία με το ΕΕΕΠ του Παν/μίου Αθηνών την 1η Ιουλίου 2008.

- Φραγκάκης Ν, «Η ευρωπαϊκή πορεία της Τουρκίας: επί ξυρού ακμής»,
- Δημητριάδης Δ, «Η αβέβαιη ευρωπαϊκή προοπτική της Τουρκίας»,
- Κατσούδας Δ, «Μια διχοτομημένη πολιτική και κοινωνία»,
- Κοτσιαρός Α, «Από τον αντιευρωπαϊσμό στον φιλοευρωπαϊσμό»,
- Ζέπος Κ, «Τουρκία: Συνύπαρξη κοσμικού κράτους και Ισλάμ;»,
- Παπαδόπουλος Κ, «Ελληνοτουρκικές οικονομικές σχέσεις»,
- Γλυνός Γ, «Θεσμικές αλχημείες ΕΕ, Ελλάδας, Κύπρου και Τουρκίας»,
- Μητσός Α, «Η υποστήριξη της ένταξης»,
- Τριαντόπουλος Χ, «Ο πολιτικός κίνδυνος «φρενάρει» την αναπτυξιακή πορεία της Τουρκίας».

ΞΕΝΟΣ

- Barber, T., "Lisbon Treaty rejection 'no excuse to block expansion' ", Financial Times, 19/09/2008
- Barber, T., "Juncker sees Lisbon Treaty delay", Financial Times, 18/9/2008
- Barber, T., "EU rebuffs challenge to enlargement", Financial Times, 18/9/2008
- Barber, T., "Europe's uncommon migration policy", Financial Times, 17/9/2008
- Barber, T., "EU Treaty unlikely to come into force until 2010", Financial Times, 17/9/2008
- Atkins, R., "Crisis adds to ECB concern on inflation", Financial Times, 17/9/2008
- Green, M., Wallis, W., "Europe plays catch-up in race for gas", Financial Times, 17/9/2008
- Atkins, R., "Inflation data justify ECB stance", Financial Times, 16/9/2008
- Harvey, F., "The debate leader", Financial Times, 15/9/2008
- Blitz, J., "Nato hits at EU deal on Georgia", Financial Times, 15/9/2008
- Barroso, J.M., "Global threat is opportunity", Financial Times, 15/9/2008
- Blitz, J., "Nato heads attacks EU's Georgia deal", Financial Times, 14/9/2008
- Barber, T., "Eurozone recession fears played down", Financial Times, 13/9/2008

- Barber, T., "Eurozone ministers talk down recession", Financial Times, 12/9/2008
- Barber, T., "Cyprus talks start in earnest", Financial Times, 11/9/2008
- Adamson, P., "Ireland's gift to the rest of the European Union", Financial Times, 11/9/2008
- Adamson, P., "Ireland's gift to the rest of the European Union", Financial Times, 11/9/2008
- Cohen, N., "Brussels adds to gloom with recession warning", Financial Times, 11/9/2008
- Davies, H., Green D., "A better way to regulate European finance", Financial Times, 10/9/2008
- Barber, T., "European support for Nato rises", Financial Times, 10/9/2008
- Davies, H., Green, D., "A better way to regulate European finance", Financial Times, 10/09/2008
- MacDonald, N., "Serbia begins EU accession process", Financial Times, 10/9/2008
- Barber, T., "More cracks in European politics", Financial Times, 9/9/2008
- De Keyser, P., "European exports can flourish despite a rising euro", Financial Times, 9/9/2008
- Barber, T., "Sarkozy calls for Moscow to pull back troops", Financial Times, 8/9/2008
- Aboulhian, B., "Europe looks forward to fund reforms", Financial Times, 7/9/2008
- Clark, A., "In the Caucasus the emotions are wilder", Financial Times, 6/9/2008
- Barber, T., "EU fears Russia will refuse to leave", Financial Times, 6/9/2008
- Simonian, H., "Nabucco backers remain composed", Financial Times, 5/9/2008
- Crooks, E., "Reliance on Russian gas will persist", Financial Times, 4/9/2008
- Aslund, A., "The west should use economics to rein in Russia", Financial Times, 04/09/2008
- Barber T., "Cracks in the Union over Russia, Financial Times, 3/9/2008
- Hope, K., "Optimism a new bid for unity in Cyprus", Financial Times, 3/9/2008
- Barber, T., Blitz, J., "EU warning on new accord with Russia", Financial Times, 2/9/2008
- Barber, T., Gorst, I., Burns, J., "EU stands united to denounce Russia's actions", Financial Times, 1/9/2008
- Bercusson B., "Expert in European labour law", Independent, 22/09/2008
- Mandelson P., "Creativity is what sets London apart from the rest", Independent, 18/9/2008
- Robinson M., Antidze A., "Nato still cautious over membership for Tbilisi", Independent, 16/9/2008
- Whittaker T., "Protectionism alive and well across the EU", Independent, 14/9/2008
- Dejevsky M., "Vladimir Putin: 'Georgia? We couldn't just let Russia get a bloody nose'", Independent, 12/09/2008
- O'Grady S., "EU predicts Britain is on course for recession by year's end", Independent, 11/09/2008
- McBride J., "Putin warns West against starting arms race", Independent, 11/9/2008
- Mock V., "Peacemaker Sarkozy in mission to Moscow", Independent, 8/9/2008
- "Sarkozy's small steps in Moscow", Independent, 8/9/2008
- Dampier M., "The Analyst: It's time to fly the flag for Europe again", Independent, 6/9/2008
- Lichfield J., "Europe issues cautious warning to Russia", Independent, 2/9/2008
- "A divided European Union has played a weak hand with skill", Independent, 2/9/2008
- Dejevsky M., "The destructive prejudices of Europe's new members", Independent, 2/9/2008
- "EU united against Russia aggression, says Brown", Independent, 1/9/2008

ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΕΡΕΥΝΑΣ

- Bandelow N., **“Government Learning in German and British European Policies”**, *Journal of Common Market Studies*, Volume 46, Issue 4, September 2008. Abstract: Why do some governments change their policies toward European integration while other national positions endure? Governments may change their policies even while the governmental parties remain the same. This article focuses on the explanatory capacities of policy learning, and thereby develops some contra-intuitive theses concerning the impact of political systems. Under some circumstances even the existence of many veto-players with opposite belief systems may increase the probability of learning.
- Buchs M., **“How Legitimate is the Open Method of Co-ordination?”**, *Journal of Common Market Studies*, Volume 46, Issue 4, September 2008
- De Ruiter Rik, **“Developing Multilateral Surveillance Tools in the EU”**, *West European Politics*, Volume 31, Issue 5, September 2008
- Deroose S., Hodson D., Kuhlmann J., **“The Broad Economic Policy Guidelines: Before and After the Re-launch of the Lisbon Strategy”**, *Journal of Common Market Studies*, Volume 46, Issue 4, September 2008. Abstract: This article explores the evolution of the European Union's Broad Economic Policy Guidelines (BEPGs) since their introduction in 1993. It argues that the BEPGs have demonstrated value-added as an overarching instrument of policy co-ordination and as a catalyst for co-operation between European and national policy-makers. Notwithstanding this, the effectiveness of the BEPGs appears to have been hindered by the progressive accumulation of guidelines and by the failure of peer pressure to bite as a sanction mechanism. The re-launch of the Lisbon Strategy in March 2005 simplified and streamlined the BEPGs, embedding them within a new set of Integrated Guidelines for Growth and Jobs. Key issues surrounding the future of the BEPGs concern their potential as a trigger for 'home grown' peer pressure, their attention to euro area specific issues and the involvement of the European Parliament in multilateral surveillance.
- Epstein R., **“The social context in conditionality: internationalizing finance in post communist Europe”**, *Journal of European Public Policy*, Volume 15, Issue 6, September 2008
- Epstein R., Sedelmeier U., **“Beyond conditionality: international institutions in post communist Europe after enlargement”**, *Journal of European Public Policy*, Volume 15, Issue 6, September 2008. Abstract: According to the dominant incentive-based explanation, European Union (EU) conditionality has been particularly effective when the EU offered a credible membership incentive and when incumbent governments did not consider the domestic costs of compliance threatening to their hold on power. However, after the EU's eastern enlargement the influence of international institutions could then be expected to decrease in three different contexts: (i) the new member states after accession; (ii) the current candidate countries; and (iii) the post communist countries in the European neighbourhood policy. Yet although the incentive-based explanation receives support in some issue areas, in others, external influence is more enduring than predicted. To the extent that our understanding of the power of incentives is complicated by post-enlargement findings, there are new avenues for research into the full range of

mechanisms that international institutions have at their disposal for influencing target states.

- Geissel B., **“Do Critical Citizens Foster Better Governance? A Comparative Study”**, *West European Politics*, Volume 31, Issue 5, September 2008. Abstract: Both critical citizens and governance are attracting increasing interest in political science. Strangely enough, however, the two strands of research are rarely combined. This article sheds light on the relation between governance and political criticism by focusing on Europe. The article discusses and examines whether the level of political criticism expressed by a state's citizenry correlates with or even affects the quality of governance. In contrast to the conventional 'translation' of criticism as discontentment, this article scrutinises 'normative critical attentiveness', which is explained in detail (data: International Social Survey Program 2004, module: Citizenship). Legitimate and effective governance, as measured by the World Bank indices, correlates positively with critical attentiveness: states with citizenries that regard attentiveness as a civic duty provide more legitimate and effective governance than states with less attentive citizenries. These correlations remain significant when controlled for economic development. The cause of direction is not uniform, but must be differentiated for different characteristics.
- Gómez-Barroso J. L., Feijóo C., Karnitis E., **“The European Policy for the Development of an Information Society: the Right Path?”**, *Journal of Common Market Studies*, Volume 46, Issue 4, September 2008
- Heard K., **“The Commission's Advisory Groups and Committees in the Field of Agricultural Policy”**, *Journal of European Integration*, Volume 30, Issue 4, September 2008
- Horvath A., **“From Policy to Politics? Informal Practices within the Social Protection Committee after the Enlargement”**, *Journal of European Integration*, Volume 30, Issue 4, September 2008. Abstract: Informal institutional changes take place at different levels in the European Union (EU) within all types of governance arrangements, especially after such significant events as EU enlargements. These adjustments not only influence the operation of informal networks, but also the functioning of more or less formal institutions. This article analyses informal institutional changes within the Social Protection Committee (SPC) — a committee that operates within the framework of the Open Method of Coordination — after the 2004 enlargement. As specialized committees form an important part of the policy-making process in the European Union, analyses on the impacts of recent EU enlargements are not complete without examining how the inclusion of new member states influenced these arenas of decision-making. Based on a micro-level analysis of institutional reinterpretation and change, the article argues that enlargement has been leading to informal changes in working practices within the SPC, which have the potential to affect both social governance in the EU and policy outcomes in the long run.
- Humphreys P., Simpson S., **“Globalization, the 'Competition' State and the Rise of the 'Regulatory' State in European Telecommunications”**, *Journal of Common Market Studies*, Volume 46, Issue 4, September 2008
- Johnson J., **“The remains of conditionality: the faltering enlargement of the euro zone”**, *Journal of European Public Policy*, Volume 15, Issue 6, September 2008
- Juncos A., Pomorska K., **“Does Size Matter? CFSP Committees after Enlargement”**, *Journal of European Integration*, Volume 30, Issue 4, September 2008. Abstract: This

article examines the impact of the 2004 and 2007 enlargements on CFSP committees. It aims to determine in which manner enlargement has affected the deliberative nature of CFSP committees and in which ways formal and informal mechanisms have contributed to overcoming deadlock in the decision-making process. The article concludes, first, that formal and informal adjustment mechanisms have ensured a smooth functioning of the CFSP. Second, socialization and consensual decision-making are still prevalent in the practice of CFSP bodies and have prevented deadlock. Moreover, learning processes remain crucial in committee governance, allowing newcomers to familiarize themselves with CFSP practices. As regards legitimacy, however, a less positive assessment can be made. By increasing the informality of CFSP negotiations and the role of 'like-minded' groups, and decreasing the role of formal meetings, enlargement may have contributed to an erosion of the CFSP's democratic legitimacy.

- Lavenex S., "A governance perspective on the European neighbourhood policy: integration beyond conditionality?", *Journal of European Public Policy*, Volume 15, Issue 6, September 2008
- Lempp J., Altenschmidt J., "The Prevention of Deadlock through Informal Processes of Supranationalization: The Case of Coreper", *Journal of European Integration*, Volume 30, Issue 4, September 2008
- Marthaler S., "The Paradox of the Politically-Sophisticated Partisan: The French Case", *West European Politics*, Volume 31, Issue 5, September 2008. Abstract: The erosion of partisan ties observed in many advanced industrialized democracies has been attributed to a cluster of factors associated with societal modernization. This article considers the impact of one of these explanatory factors, the political sophistication of the electorate, in the case of France. Specifically, it tests the proposition that a more highly-educated and better-informed electorate will be less partisan. Its findings challenge a number of the assumptions behind the 'independent' voter thesis. The evidence points to the fact that it is lower rather than higher cognitive mobilization that is associated with apartisanship. More politically-sophisticated voters, young and old alike, tend to have stronger party attachment and to rely on this rather than on complex evaluations of issues and policy to guide their voting decision.
- Milio S., "How Political Stability Shapes Administrative Performance: The Italian Case", *West European Politics*, Volume 31, Issue 5, September 2008
- O'Malley E., "Why is there no Radical Right Party in Ireland?", *West European Politics*, Volume 31, Issue 5, September 2008
- Orenstein Mitchell, "Out-liberalizing the EU: pension privatization in Central and Eastern Europe", *Journal of European Public Policy*, Volume 15, Issue 6, September 2008
- Puetter U., "Adapting to Enlargement: The Role of Formal and Informal Processes of Institutional Adjustment in EU Committee Governance", *Journal of European Integration*, Volume 30, Issue 4, September 2008
- Puetter U., "Preparing the Economic and Financial Committee and the Economic Policy Committee for Enlargement", *Journal of European Integration*, Volume 30, Issue 4, September 2008
- Quaglia L., "Financial Sector Committee Governance in the European Union", *Journal of European Integration*, Volume 30, Issue 4, September 2008

- Sasse G., "The politics of EU conditionality: the norm of minority protection during and beyond EU accession", *Journal of European Public Policy*, Volume 15, Issue 6, September 2008
- Schimmelfennig F., "EU political accession conditionality after the 2004 enlargement: consistency and effectiveness", *Journal of European Public Policy*, Volume 15, Issue 6, September 2008. Abstract: Has the EU's political accession conditionality changed after the enlargement of 2004 against the backdrop of apparent 'enlargement fatigue' and domestic obstacles in the remaining non-member countries? Based on an empirical analysis of non-member eligibility and EU discrimination, this article concludes that EU enlargement policy has remained consistently linked to compliance with basic democratic norms in the target countries. The recent drawbacks in the negotiations of the EU with Croatia, Serbia, and Turkey have been caused by issues of national identity related to legacies of ethnic conflict that are likely to create high political costs to the target governments. As a result, whereas consistency has remained high, effectiveness is reduced. The findings confirm the continuing relevance of the external incentives model of EU conditionality after the recent enlargement.
- Sedelmeier U., "After conditionality: post-accession compliance with EU law in East Central Europe", *Journal of European Public Policy*, Volume 15, Issue 6, September 2008. Abstract: The European Union's pre-accession conditionality was very effective in prompting the alignment of the post-communist candidate countries with EU law. As the conditional membership incentive was the main factor driving alignment, the changing incentive structure after accession suggests that - ceteris paribus - post-accession compliance with EU law will deteriorate. Data on infringements of EU law allow us a first insight into whether this negative scenario has materialized. The data suggest that, far from constituting an 'eastern problem', virtually all of the new member states outperformed virtually all of the old members during the first four years of membership. To explain this unexpectedly good performance, further research should focus on two factors, both related to the experience of pre-accession conditionality: a greater susceptibility of the new member states to shaming and an institutional investment in legislative capacity.
- Smismans S., "New Modes of Governance and the Participatory Myth", *West European Politics*, Volume 31, Issue 5, September 2008
- Tocci N., "The EU and Conflict Resolution in Turkey and Georgia: Hindering EU Potential Through the Political Management of Contractual Relations", *Journal of Common Market Studies*, Volume 46, Issue 4, September 2008
- Vachudova M., "Tempered by the EU? Political parties and party systems before and after accession", *Journal of European Public Policy*, Volume 15, Issue 6, September 2008. Abstract: Party systems of European Union (EU) candidate states follow a predictable evolution over time. Before negotiations begin, most major political parties respond to EU leverage by adopting agendas that are consistent with qualifying for membership. Consequently, the party systems - at least for a while - reflect a consensus on the direction of domestic policy-making. Candidate states where regime change in 1989 was followed by illiberal democracy or authoritarianism are the most interesting. For key parties in these states, pushing for EU accession is a marker of profound moderation in their agendas. Yet after EU accession, the parameters for party competition broaden again. The lifting of accession-related constraints is especially apparent among

parties that adopt more nationalist and culturally conservative positions. However, preliminary evidence suggests that such parties have made only modest political gains.

- Zittel T. & Gschwend T, **"Individualized Constituency Campaigns in Mixed-Member Electoral Systems: Candidates in the 2005 German Elections"**, West European Politics, Volume 31, Issue 5, September 2008. Abstract: Constituency campaigns are important phenomena for students of political parties, voting behavior as well as political communication. These research communities perceive constituency campaigns as parts of centralized high-tech campaigns aiming in strategic ways at the efficient mobilization of voters. We propose in this paper an alternative understanding of constituency campaigns using the case of the German parliamentary elections in 2005 to empirically test this understanding. We perceive constituency campaigns as phenomena signaling a relative independence of individual candidates from the national party campaign. We label this phenomenon individualized campaigning. We argue that individualized campaigning is driven among others by electoral incentives. We test this hypothesis with regard to the German mixed-member electoral system and on the basis of a survey of all candidates standing for election in 2005.

ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ

- Alegre S. **"The EU's External Cooperation in Criminal Justice and Counter-terrorism: An Assessment of the Human Rights Implications with a particular focus on Cooperation with Canada"**, CEPS Special Reports, 11/9/2008, www.ceps.eu
- Balzacq T. **"The External Dimension of EU Justice and Home Affairs: Tools, Processes, Outcomes"**, CEPS Working Documents, 17/9/2008, www.ceps.eu
- Beccarini Andrea, Gros Daniel, **"At What Cost Price Stability? New evidence about the Phillips Curve in Europe and the United States"**, CEPS Working Documents, 4/9/2008, www.ceps.eu
- Begg I. Draxler J. Mortensen J. **"Is Social Europe Fit for Globalisation?"**, CEPS Policy Briefs, 7/8/2008, www.ceps.eu
- Behrens A. Ferrer Núñez J. Egenhofer C. **"Financial Impacts of Climate Change: Implications for the EU Budget"**, CEPS Working Documents, 25/8/2008, www.ceps.eu
- Belloni M. Fornero E. **"Gender Difference in Retirement Income and Pension Policy – Simulating the Effects of Various DB and DC Schemes"**, ENEPRI Research Reports, 25/8/2008, www.ceps.eu
- Blom T., Radulova E., C. Arnold Theorizing, **"Modes of Governance in the EU: Institutional Design and Informational Complexity"**, EUROGOV Working Papers, 12/8/2008, www.connex-network.org/eurogov/
- Carrera S., Guild E., **"The French Presidency's European Pact on Immigration and Asylum: Intergovernmentalism vs Europeanisation? Security vs Rights?"**, CEPS Policy Briefs, 11/9/2008, www.ceps.eu
- Cinquegrana P., **"Commodity Derivatives Markets: Regulators' leap in the dark?"**, ECMI Commentaries, 29/8/2008, www.ceps.eu
- Corner M., **"Towards a Global Sharing of Sovereignty"**, European Essay No. 44, August 2008, www.fedtrust.co.uk
- De Grauwe P., **"The twin shocks hitting the eurozone"**, CEPS Commentaries, 16/9/2008, www.ceps.eu

- De Wilde Pieter, **"Media Coverage and National Parliaments in EU Policy-Formulation Debates on the EU Budget in the Netherlands 1992-2005"**, RECON Online Working Paper, September 2008, www.reconproject.eu
- Donnelly Brendan, **"British reactions to the Irish Referendum"**, Federal Trust Policy Commentary, August 2008, www.fedtrust.co.uk
- Emerson Michael, **"Post-Mortem on Europe's First War of the 21st Century"**, CEPS Policy Briefs, 27/8/2008, www.ceps.eu
- Etzioni A., **"Closing the Community Deficit in the EU"**, CEPS Policy Briefs, 9/9/2008, www.ceps.eu
- Gaus D., **"Legitimate Political Rule Without a State? An Analysis of Joseph H. H. Weiler's Justification of the Legitimacy of the European Union Qua Non-statehood"**, ARENA Working Paper Series, 21/8/2008, www.arena.uio.no
- Gros Daniel, **"The beginning of the end game..."**, CEPS Commentaries, 18/9/2008, www.ceps.eu
- Guittet E.-P., **"Miscarriages of Justice and Exceptional Procedures in the 'War against Terrorism'"**, CEPS Special Reports, 11/9/2008, www.ceps.eu
- Hobbing P., **"Tracing Terrorists: The EU-Canada Agreement in PNR Matters"**, CEPS Special Reports, 11/9/2008, www.ceps.eu
- Jeandesboz J., **"Reinforcing the Surveillance of EU Borders: The Future Development of FRONTEX and EUROSUR"**, CHALLENGE Papers, 19/8/2008, www.ceps.eu
- Jehoel-Gijsbers G. Vrooman C. **"Social Exclusion of the Elderly: A Comparative Study of EU Member States"**, ENEPRI Research Reports, 2/9/2008, www.ceps.eu
- Ladzik J., **"The European Security and Defence Policy - History and Challenges"**, European Policy Brief, August 2008, www.fedtrust.co.uk
- Lang Temple John, Gallagher Eamonn, **"Essential Steps for the European Union after the 'No' Votes in France, the Netherlands & Ireland"**, CEPS Policy Briefs, 26/8/2008, www.ceps.eu
- Lannoo K., **"The crisis, one year on"**, CEPS Commentaries, 7/8/2008, www.ceps.eu
- Missiroli Antonio, **"The guns of August"**, EPC Commentary, 4/9/2008, www.epc.eu
- Roy Olivier, **"Al Qaeda in the West as a Youth Movement: The Power of a Narrative"**, CEPS Policy Briefs, 28/8/2008, www.ceps.eu
- Tsoukala A., **"Security, Risk and Human Rights: A vanishing relationship?"**, CEPS Special Reports, 11/9/2008, www.ceps.eu
- Vasconcelos Jorge, **"Survey of Regulatory and Technological Developments Concerning Smart Metering in the European Union Electricity Market"**, RSCAS Policy Papers, 17/9/2008, www.eui.eu
- Zuleeg F., Fandel M.-H., **"Reducing unnecessary red tape: where are the low hanging fruits?"**, EPC Commentary, 16/9/2008, www.epc.eu
- Κορίνης Γιάννης, **"Σε αναζήτηση λεπτής ισορροπίας"**, EKEM ΓΝΩΜΕΣ, 15/9/2008, www.ekem.gr

ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

- **11-13/9/2008:** Το ΕΚΕΜ διοργάνωσε διεθνές επιστημονικό συνέδριο με θέμα «**Η Επιστροφή των Βαλκανίων; Απειλές και προκλήσεις στη σύγχρονη Ν.Α. Ευρώπη. Σχεδιάζοντας θεσμικές απαντήσεις για ένα μέλλον ειρήνης και ευημερίας**», Πολιτιστικό Κέντρο Δελφών.
- **16/9/2008:** Το ΕΛΙΑΜΕΠ διοργάνωσε κλειστή συζήτηση με θέμα την παρουσίαση της έρευνας κοινής γνώμης: «**Transatlantic Trends 2008 σε σχέση με την κρίση Δύσης-Ρωσίας και τις Αμερικάνικες εκλογές**». Εισηγητής: Δρ Ian Lesser, Senior Transatlantic Fellow, The German Marshall Fund, Αθήνα.
- **22/9/2008:** Η Ο.Κ.Ε. διοργανώνει ημερίδα με θέμα: «**Κοινωνικός Διάλογος & Στρατηγική της Λισαβόνας: αποτελεσματικότερη δημόσια διοίκηση, ανταγωνιστικότερη επιχείρηση, περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας**», Αθήνα.
- **2/10-3/10/2008:** Το Ινστιτούτο Νεοελληνικών Ερευνών, διοργανώνει το Δεύτερο Ελληνο-Βαλκανικό Συμπόσιο με θέμα: «**Ελληνο-βουλγαρικές σχέσεις την εποχή της διαμόρφωσης των εθνικών ταυτοτήτων**», Αθήνα.
- **10/10/2008:** Η Ένωση Πολιτών για την Παρέμβαση σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Έκφραση εγκαινιάζει μια δημόσια συζήτηση με στόχο την ανάδειξη του ενεργού ρόλου της κοινωνίας των πολιτών στην ένταξη των μεταναστών ως νέοι πολίτες της χώρας, με θέμα «**Κοινωνική ένταξη των μεταναστών & προοπτικές του μεταναστευτικού φαινομένου στην Ελλάδα του 21ου αιώνα**», Αθήνα.
- **3/2009:** Το METU (Άγκυρα) και το ΕΛΙΑΜΕΠ (Αθήνα) συνδιοργανώνουν ένα σεμινάριο με θέμα τα πολιτικά κόμματα και τις δημόσιες πολιτικές στη Νότια Ευρώπη, με ιδιαίτερη έμφαση στην Ελλάδα, την Ιταλία και την Τουρκία. Το σεμινάριο, με θέμα: «**Mediterranean Meetings 2009**», πραγματοποιείται στο πλαίσιο των «Μεσογειακών Συναντήσεων 2009», μιας σειράς σεμιναρίων στον τομέα των κοινωνικών και ανθρωπιστικών επιστημών που εστιάζουν στη Μεσόγειο (συμπεριλαμβανομένης της Βόρειας Αφρικής, της Μέσης Ανατολής, της Ανατολικής Μεσογείου, της Νότιας και Νοτιοανατολικής Ευρώπης), Ιταλία.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΚΕΙΜΕΝΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΕΕΕΠ

1. ΕΚΔΟΣΕΙΣ

- Ανδρέου, Γιώργος, Συνοχή και διαρθρωτική πολιτική στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Παπαζήσης, Αθήνα 2002
- Διαμαντικός, Κων/νος - Τριαντόπουλος, Χρήστος, Το Διαδίκτυο στην υπηρεσία της έρευνας, Εκδόσεις Εργαστηρίου Ευρωπαϊκής Ενοποίησης και Πολιτικής, Πανεπιστήμιο Αθηνών, 2006.
- Διαμαντικός, Κωσταντίνος, Θεωρία και πρακτική της αξιολόγησης Προγραμμάτων, δράσεων και πολιτικών, Παπαζήσης, Αθήνα 2007.
- Δούση, Εμμανουέλα, Η κοινοτική περιβάλλοντος και η επίδρασή της στην περίπτωση της Ελλάδας, Παπαζήσης, Αθήνα 2002
- Καζάκος, Πάνος, Αναθεώρηση του συντάγματος και Οικονομία. Δοκίμιο οικονομικής ανάλυσης των συνταγματικών θεσμών, Εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα 2007.
- Καζάκος, Πάνος, Στη Μέση του Δρόμου; Η Ελλάδα και η Πρόκληση της Ανταγωνιστικότητας, Εργαστήριο Ευρωπαϊκής Ενοποίησης και Πολιτικής, Μεταμεσονύκτιες Εκδόσεις, Αθήνα 2005.
- Κοτσιαρός, Αθανάσιος, "www.ΠολιτικόΔΙσλάμ.online.tr" Η ηλεκτρονική παρουσία του Τούρκικου πολιτικού Ισλάμ στο διαδίκτυο, Παπαζήσης, Αθήνα 2004.
- Κουτσιαράς, Νίκος, Η Λήψη Αποφάσεων σε μια Οικονομική Ένωση. Υποδείξεις με αφετηρία τη σύγχρονη οικονομική θεωρία της πολιτικής, Παπαζήσης, Αθήνα 2003.
- Κουτσιαράς, Νίκος, Ποιος ελπίζει ή φοβάται τις Βρυξέλλες; Η ρυθμιστική παρέμβαση της Ε.Ε. στις αγορές εργασίας, Παπαζήσης, Αθήνα 2004.
- Μπότσιου, Κων/να, Μεταξύ ΝΑΤΟ και ΕΟΚ. Η Ευρώπη σε αναζήτηση μιας αμυντικής και πολιτικής ένωσης, 1949-1957, Παπαζήσης, Αθήνα 2002.
- Koutsiras, Nikos, Understanding Economic and Monetary Union, Institute of European Integration and Policy, Metamesonykties Ekdoseis, Athens 2005.

2. ΚΕΙΜΕΝΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Α. Μέλη ΔΕΠ και Συνεργάτες από άλλα Πανεπιστημιακά Ιδρύματα

- Διαμαντόπουλος, Χρήστος, "Διοικητικές αντιλήψεις και Διοικητικά συστήματα: Αγγλοαμερικάνικη και ευρωπαϊκή παράδοση". WP. A01/06, 2006 στο eeep.pspa.uoa.gr/WP-A0106
- Καζάκος, Πάνος, "Ανταγωνιστικότητα, Ανάπτυξη και Απασχόληση. Εθνικές δυνατότητες και προτεραιότητες.", WP. A03/04_2004 στο eeep.pspa.uoa.gr/WP-A0304
- Καζάκος, Πάνος, "Στη Μέση του Δρόμου; Η Ελλάδα και η Πρόκληση της Ανταγωνιστικότητας", 2005 στο eeep.pspa.uoa.gr/Mei.Ekd.pdf
- Κουτσιαράς, Νίκος, "Η στρατηγική της Λισαβόνας και η έκθεση Kok: Μεταξύ οικονομικής σκοπιμότητας και πολιτικής ορθότητας", WP. A02/05, 2005 στο eeep.pspa.uoa.gr/WP-A0205
- Λάβδας, Κώστας - Χρυσόχου, Δημήτρης, Νέες κατευθύνσεις στη μελέτη της ευρωπαϊκής πολιτείας, WP. A02/06 (2006) στο eeep.pspa.uoa.gr/WP-A0206
- Μαραβέγιας Ν., «Σε αναζήτηση ευρωπαϊκής στρατηγικής για την ύπαιθρο», WP. A01/08 στο eeep.pspa.uoa.gr/WP-A0108.pdf
- Τζιφάκης, Νικόλαος - Φακιολάς, Ευστάθιος Τ. "Οι επιχειρήσεις ειρήνης της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα Δυτικά Βαλκάνια", WP. A02/04, 2004 στο eeep.pspa.uoa.gr/WP-A0202
- Ananiadis, Blanca, "From Lisbon to Lisbon: Narratives of Social Europe". UACES 37th Annual Conference and 12th Research Conference, WP. A02/07, 2007 στο eeep.pspa.uoa.gr/WP-A0207
- Attina, Fulvio, Building the Union: an evolutionist interpretation, IEIP-EKEM (Conf.) 09 στο [eeep.pspa.uoa.gr/IEIP-EKEM\(Conf.\)09.pdf](http://eeep.pspa.uoa.gr/IEIP-EKEM(Conf.)09.pdf)
- Bellamy, Richard, New modes of democracy: Can there be EU Democracy without parties or political representation? IEIP-EKEM (Conf.) 08 στο [eeep.pspa.uoa.gr/IEIP-EKEM\(Conf.\)08](http://eeep.pspa.uoa.gr/IEIP-EKEM(Conf.)08)
- Castiglione, Dario, Notes on "The role of political identity in European integration", IEIP-EKEM (Conf.) 07 στο [eeep.pspa.uoa.gr/IEIP-EKEM\(Conf.\)08.pdf](http://eeep.pspa.uoa.gr/IEIP-EKEM(Conf.)08.pdf)
- Diamantopoulos, Christos, "Thoughts on logical positivism, simon's decision theory and the aristotelian teleology", WP. A01/07, 2007 στο eeep.pspa.uoa.gr/WP-A0107
- Kaczynski, Piotr Maciej, "Polish Dilemmas on the New European Union Treaty", Institute of Public Affairs(Warsaw)στο eeep.pspa.uoa.gr/IPA.pdf
- Kassimatis, George, Common cultural roots - The cornerstone of the European Union IEIP-EKEM (Conf.) 05, στο [eeep.pspa.uoa.gr/IEIP-EKEM\(Conf.\)05.pdf](http://eeep.pspa.uoa.gr/IEIP-EKEM(Conf.)05.pdf)
- Kazakos, Panos, After the Constitutional Debate: What way ahead for the Union?, IEIP-EKEM (Conf.) 10, στο [eeep.pspa.uoa.gr/IEIP-EKEM\(Conf.\)10.pdf](http://eeep.pspa.uoa.gr/IEIP-EKEM(Conf.)10.pdf)
- Kazakos, Panos, Europeanisation, Public Goals and Group Interests: Convergence Policy in Greece, 1990-2003 στο eeep.pspa.uoa.gr/WEP.pdf
- Kazakos, Panos, Scenarios for the future of Europe, WP. A01/05, 2005 στο eeep.pspa.uoa.gr/WP-A0105

- **Koutsiaras, Nikos - Andreou, George**, *Small can be beautiful: The EU budget - and the financial perspectives for 2007-2013*, WP. A01/04, 2004 στο eeep.pspa.uoa.gr/WP-A0104
- **Manitakis, Antonis**, *The impasses in constitutionalising the EU and the perspective of moving from the shared sovereignty of states to "condominium" of peoples*, IEIP-EKEM (Conf.) 02 στο [eeep.pspa.uoa.gr/IEIP-EKEM \(Conf.\) 02](http://eeep.pspa.uoa.gr/IEIP-EKEM (Conf.) 02)
- **Pagoulatos, George**, *Deepening vs Widening: Revisiting the dilemma*, IEIP-EKEM (Conf.) 06 στο [eeep.pspa.uoa.gr/IEIP-EKEM \(Conf.\) 06.pdf](http://eeep.pspa.uoa.gr/IEIP-EKEM (Conf.) 06.pdf)
- **Papadopoulou, Lina**, *Lost in "translation" or, how political visions IEIP-EKEM (Conf.) 04: regarding the future of Europe are "translated" into constitutional arrangements*
- **Taylor, Paul**, *The State of European Integration: a view on the present and future perspective*, IEIP-EKEM (Conf.) 01 στο [eeep.pspa.uoa.gr/IEIP-EKEM \(Conf.\) 01](http://eeep.pspa.uoa.gr/IEIP-EKEM (Conf.) 01)
- **Trechsel, Alexander**, *The Swiss model: a bonanza for EU studies*, IEIP-EKEM (Conf.) 03, [eeep.pspa.uoa.gr/IEIP-EKEM \(Conf.\) 03](http://eeep.pspa.uoa.gr/IEIP-EKEM (Conf.) 03)

B. Ερευνητές και Επιστημονικοί Συνεργάτες Ε.Ε.ΕΠ

- **Διαμαντίκος, Κωνσταντίνος - Λαμπρίδης, Παναγιώτης**, *"Η Αναζήτηση της Ειρήνης στο Αιγαίο: Μια Συνολική Αποτίμηση της Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης και Ασφάλειας στις Ελληνοτουρκικές Σχέσεις"*, WP. B08/04, 2004 στο eeep.pspa.uoa.gr/WP-B0804
- **Διαμαντίκος, Κωνσταντίνος**, *Θεωρία και μέθοδοι αξιολόγησης κοινωνικό - οικονομικών παρεμβάσεων*, WP. B05/06, 2006 στο eeep.pspa.uoa.gr/WP-B0506
- **Μανούζας, Ζήσης**, *"Μείωση των ωρών εργασίας: Είναι αποτελεσματικό μέτρο για την αύξηση της απασχόλησης;"*, WP. B07/04, 2004 στο eeep.pspa.uoa.gr/WP-B0704
- **Ματσουκά, Κλεοπάτρα**, *Η ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση: Προβλήματα, Προοπτικές, Προκλήσεις*, WP. B04/06, 2006 στο eeep.pspa.uoa.gr/WP-B0406
- **Μπουρικός, Δημήτρης**, *Ζητήματα κοινωνικοασφαλιστικής μεταρρύθμισης στην Ελλάδα, Επισημάνσεις και προτεινόμενη βιβλιογραφία*, WP. B03/06, 2006 στο eeep.pspa.uoa.gr/WP-B0306
- **Παπούλιας, Ευάγγελος**, *Διεθνές και Ευρωπαϊκό πλαίσιο της εθνικής πολιτικής μουσειών. Περιπτωσιολογική μελέτη Αρκαδίας*, WP. B01/07, 2006 στο eeep.pspa.uoa.gr/WP-B0107
- **Σκάλκος, Δημήτρης**, *"Από τον Ρεπουμπλικανικό Φιλελευθερισμό στη Δημοκρατία των Ελευθεριών: Μία προσέγγιση ανα-σηματοδότησης της "φιλελεύθερης σοσιαλδημοκρατίας"*, WP. B02/07, 2007 στο eeep.pspa.uoa.gr/WP-B0207
- **Σοφού, Στεργούλα**, *"Η Αναπτυξιακή Βοήθεια ως μέσο της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Περίπτωση των Δυτικών Βαλκανίων"*, WP. B06/04, 2004 στο eeep.pspa.uoa.gr/WP-B0604
- **Τριαντίδης, Αρης**, *"Οικονομικές προεκτάσεις της περιφερειακής ολοκλήρωσης στα Βαλκάνια"*, WP. B05/04, 2004 στο eeep.pspa.uoa.gr/WP-B0504
- **Andreou, George**, *Regional Policy in Greece Sectoral Case Study The Operational Programme "Competitiveness"*, WP. B01/04, 2004 στο eeep.pspa.uoa.gr/WP-B0104
- **Choros, Panagiotis**, *Political Conditionality in the European Neighbourhood Policy: The Case of the Southern Mediterranean* WP. B02/05, 2005 στο eeep.pspa.uoa.gr/WP-B0205
- **Demiri, Eleni - Vlioras, Evangelos**, *The Greek Contribution to CFSP and Civilian Crisis Management*, WP. B02/04, 2004 στο eeep.pspa.uoa.gr/WP-B0204
- **Frangakis, Nikos - Papayannidis, A.D. - Demiri, Eleni - Vlioras, Evangelos**, *FORNET CFSP Annual Report 2004-Greece*, WP. B03/04, 2004 στο eeep.pspa.uoa.gr/WP-B0304
- **Kotsiaros, Athanasios**, *The change of the Greek foreign policy strategy towards Turkey: the Greek official political discourse*, WP. B01/06, 2006 στο eeep.pspa.uoa.gr/WP-B0106
- **Petrelli, Marina - Vallianatou, Anna**, *The medium-small and big member states: willing enough to draw common positions during the European Convention and IGC debate on CFSP and ESDP?*, WP. B02/06, 2006 στο eeep.pspa.uoa.gr/WP-B0206
- **Triantafyllou, Martha**, *Forecasting conflicts with the use of event data: The Greek-Turkish case of Imia*, WP. B04/04, 2004 στο eeep.pspa.uoa.gr/WP-B0404
- **Trantidis, Aris**, *Interests, Ideas and Norms: The Strategy of 'Symbiosis' in the European Neighbourhood Policy*, WP. B03/05, 2005 στο eeep.pspa.uoa.gr/WP-B0305
- **Trinquelle Isabelle**, *"La spécificité de la gestion des déchets dans les îles au regard du droit communautaire"* στο eeep.pspa.uoa.gr/IsabelleTrinquelle-French.pdf
- **Vallianatou, Anna**, *The Iraq crisis: did the fourth EU-Greek Presidency follow a problem solving approach?*, WP. B01/05, 2005 στο eeep.pspa.uoa.gr/WP-B0105

Κείμενα εργασίας Μονάδα Τουρκίας

- **Kotsiaros, Athanasios**, *"Turkish National Elections 2007: Choosing between democracy and authoritarianism"*, RUT-WP03/07, 2007 στο <http://eeep.pspa.uoa.gr/RUT-WP03.07.pdf>
- **Κοτσιαρός, Αθανάσιος (επ.)**, *«Η Ευρωπαϊκή Κοινή Γνώμη και η Τουρκία: Διαπραγμάτευση ενάντια στη θέληση των ευρωπαίων πολιτών»*, RUT-WP02/07, 2007 στο <http://eeep.pspa.uoa.gr/RUT-WP02.07.pdf>
- **Τριαντόπουλος, Χρήστος**, *«Τουρκική οικονομία: Το τρένο του 2006 θα εκτροχιαστεί το 2007;»*, (2007) RUT-WP01/07 στο <http://eeep.pspa.uoa.gr/RUT-WP01.07.pdf>
- **Τσαπακίδης, Χρήστος**, *«Οι Ρωσοτουρκικές Σχέσεις στη Μεταψυχροπολεμική Εποχή: Επαναπροσδιορισμός και Νέες Τάσεις»*, RUT-WP04/07, 2007 στο <http://eeep.pspa.uoa.gr/RUT-WP04.07.pdf>